

No 16

1 9 3 2

30 senti

L'aitse Rodu

Soovitan laost:

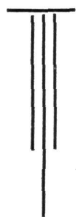
inglise valget plekki:

J. C., X, XX, XXX, XXXX. Siberi plekki 10% kuni 20% tahvleis. Musta plekki, õhukest pargade vabrikuile, inglise tsingitud plekki 10% kuni 14%, inglüstina

W. WUNDER.

Tallinn,
Suur Batarei 6.
Telefon 441-22.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol.-ltm. J. Maide, telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt, telef. 451-89

Toimetaja kõnetunnid kella 10—12.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3. Tel. 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad à üks lehekülj: teksti es 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise- mised 60 kr.

Nr. 16

1932

SISUKORD:

- Hilda Gleser †.
- R. K.-P. — Lauluisa Kreutzwald.
- Eralenmuasjandus Lätis.
- R. — Riikliku julgeoleku mõte Norras.
- R. Mähar — Matk Põhjalasse.
- A. Kirsimägi — Ketsemane.
- Kaitseliidu elu.
- Toimetusele saadetud kirjandus.

OSAÜHISUS

**TALLINNA
KÜLMUTUSHOONE**

Võtab hoiule kõiksugu kiiresti rikkiminevaid

kaupu

suurel ja väikesel arvul.

Tallinn,
U. Sadama tän. 2.

Ar 932 P
Kaitse

AR
EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KÕRDA KUUS

Nr. 16

Tallinnas laupäeval, 3. septembril 1932

VIII aastakäik

Foto J. PLOOM

SÜGISENE RUKKIPEKS MULGIMAAL

Hilda Gleser †.

Kesknädalal, 24. augustil, kell 20.25 varises teatrisõprade suurimaks kurvastuseks varakult maamulda meie lavakunsti tugevaimaid jõude ja Eesti draama түsedamaid kujusid, Estonia teatri näitlejana pr. Hilda Gleser.

Unustamatud on need täiuslikud ja asendamatud kujud, mida kadunu rea aastate jooksul laval on pakunud meile näitlejana. Tagajärjekas ja teeneterikas oli tema töö lavastajana ja teatrikooli õpetajana.

Kadunu armastas lava ja andis sellele ja publikule kogu oma tulise hinge.

Hilda Gleseri elukäik näitlejana on kustumatu lehekülg Eesti teatri ajaloos.

Kuid mitte ainult lavaga ei piirdunud kadunu tegevus. Oma түsedast mulgi iseloomust tingitult ta leidis mahti raske kutseameti kõrval end pühendada ka seltskondlikule elule ja jagada endas peituvat jumalikku sädet oma laiaulatusliku austajate ringiga ka väljaspool teatrit.

Kaasvõitlejate helladel kätel ja kaaskodanike rohkel osavõtul saadeti kadunu põrm auavaldustega pealinnast kadunu kodulinna — Viljandisse, ja sängitati 29. augustil maakoguduse kalmistule viimsele puhkusele.

Kõige selle eest, mida kadunu meile annud ja olnud, suurim tänu! Olgu kodumaa muld Sulle kerge!

ABJA MANÖÖVER.

Kaitseliidus on traditsiooniliseks asjaks kujunenud iga aasta sügisel suurema manöövri korraldamine, millest võtavad osa mitmed malevad. Käesoleval aastal on järjekorraline sõda nähtud ette Mulgimaal, Abja ja Halliste jaamade vahelisel maa-alal. Sellest manöövrist võtavad osa Sakalamaa malev ühe pataljoniga, patareiga ja ratsarühmaga, Valga malev ühe pataljoniga ja patareiga, Pärnumaa malev kahe pataljoniga ja ratsarühmaga ja Pärnu malev ühe kompaniiga ja patareiga.

Kokku tuleb välja umbes 2000 meest.

Manööver algab peale laupäeval, 1. oktoobril, keskpäeval, mis ajaks roheline pool (Sakalamaa ja Valga malevate osad) koondub Halliste jaama rajooni ja sinine pool (Pärnumaa ja Pärnu malevate osad) — Paluoja rajooni.

Olukorra järgi tuleb rohelisel poolel kaitsta Hallistet (alevikku ja jaama), kuna sinised moodustavad pealetungiva poole ülesandega tungida peale läbi Paluoja ja vallutada Halliste.

Pealahingud lüüakse pühapäeva, 2. oktoobri, hommikupoolikul Halliste kiriku ja aleviku rajoonis. Lahingud algavad peale juba laupäeva õhtupoolikul Halliste jõe ülekäikude pärast.

Pinevat tegevust on ette näha ka öösel vastu pü-

hapäeva, millal sinine pool peab looma endale platsdari Halliste jõe põhjakallastel, kust võiks pühapäeva hommikul alata üldist pealetungi.

Manöövriplats on väga huvitav nii pealetungi kui ka kaitse seisukohalt. Peale selle too maastik omab veel ajaloolise tähtsuse: siin pandi vabadussõja ajal punaste pealetung seisma ja siit algasid eesti väed eduka pealetungi vaenlase väljatõrjumiseks kodumaa pinnalt.

Vabadussõja-aegsed mälestused on kohalike elanike keskel veel värsked ja pinevusega oodatakse, kuidas kujuneb välja nüüdne „Abja sõda“.

Ettevalmistustööd käivad juba täie hooga. Peastaap on juba kaks korda käinud kohal välja töötamas manöövri kava ja pooltele andmas ülesandeid.

Nüüd on siniste poole juht — Pärnumaa maleva pealik major T. A d a m s o n, ja rohelise poole juht — Sakalamaa maleva pealik major J. E i s e n b e r g, kibedasti ametis oma vägede formeerimisega ja teiste töödega manöövri ettevalmistuse alal.

Abja manööver töötab saada suureosavõtuliseks ja huviküllaseks, sest selles rajoonis ei ole seni veel peetud suuremaid kaitseliidu taktikalisi õppusi.

Manöövri üldjuhina toimib peastaabi ülem kolonelleitnant J. M a i d e.

LAULUISA KREUTZWALD

TEMA 50. SURMAPÄEVA MÄLESTUSEKS

25. aug. sai 50 a., kui meie keskelt lahkus igavesele puhkusele lauluisa Friedrich Reinhold Kreutzwald.

Lauluisa sündis 1803. a. Nii siis ligi 80 a. ta elas kaasa aegu, millal meie rahvas tuli mineviku valurikkast ööst ja ärkamispäevade lootusis ning vaimuvalguse tõusvas säras hakkas nägema tõelise kodu kasvamist.

Kodud ei kasva iseendast, vaid peab olema mehiseid mehi ja koduarmastust, mis need ehitavad.

Lauluisa Kreutzwald oli tugevaimaid mehi nende hulgas, kes meie rahva ärkamispäevil vaimu ja käed rakendasid tööle uue Eesti kasvatamiseks. Mitte meelt heita, see suigutab; mitte tühiseid sõnu teha edust ja elujõust, see jätab õõnsaks — ehitavat, loovat tööd tuleb teha, see annab aluseid, millel püsivalt võib seista ja millele jätkuvalt võib edasi ehitada! Sarnase formeli alla võime mahutada suure osa sellest liikumisest, mida nimetame ärkamisajaks. Me vaimne ja aineeline elu oli siis üldiselt väga tühi, ei olnud võimalustki millestki paljalt sõnu tehes saada rahuldatus, nagu näeme sageli paraku nüüd, kus suurim osa rahvusliku meeoleolu liikumist korraldub ilutsemises selle ümber, mis meil juba on.

Ärkamisajal pidi rahva parimail poegadel seisma silmis, et kõike on rahvale vaja ja et kõik, mis on mõeldud tuluks, kulub rahvale nagu tilk vett janunejale.

Nii näemegi, et nii teised mehed kui ka Kreutzwald olid rahvale õpetajaiks üsna konkreetse mõttes kui ka vaimutegelasiks kultuuri loomise laiemas mõttes.

Kreutzwald, tulnud talu- ja mõisameeste keskelt, tundis väga lähedalt seda, mis meie rahval puudus ja mida ta vajas esmajoones. Nii siis näemegi, et Kreutzwald, lõpetanud ülikooli (1832) ja asunud Võro linnakesesse arstiks, suure osa oma rahvamehe tegevusest pühitses tulusate õpetuste jagamiseks maarahvale.

Kreutzwald oli viina vaenlane ja nägi, kuidas kirikukõrtsid mitmeti said kurjuseks kehvadele inimestele. Nii ta siis läkitaski rahva sekka huvitava karskusraamatu „Vina katk“ (1840). Siin käsitati elavalt neid õnnetusi, mis tulevad viina liiast tarvitamisest.

Isegi illustratsioon ja vastavad salmid võeti siin kunstijõuna appi, et selgitustöö oleks mõjuvam. Meie tänapäev hästi ei suuda uskuda karskuskirjanduse kasvatavasse mõjusse ja me oleme näinud, kui petlikud on karskustöö poolt sageli kuulutatud võidud, aga Kreutzwaldi ajal ta „Vina katk“ oli kindlasti palju arusaadavam kui kohati samale naiviteedile ehitatud karskustegevus tänapäev. Ja „Vina katk“ ei olnud ainult paljaks propagandakirjanduseks, vaid ka üldse üsna heaks lugemisvaraks inimestele, kellel seda lugemisvara oli ju nii vähe.

Suurt rahvaalgustööd tähendas see kaastöö, mida Kreutzwald andis mitmele kalendriale, mis tuhandete viisi kandus laiali inimeste kätte (Tarto ja Võro-ma rahva Kalender, Ma-rahva Kalender ja Ma-rahva kasuline Kalender). Siin selgitati ja juhutati kõike, mis maainimestele tähtis teada. Ühtlasi pakuti ka huvitava kirjanduslikku lugemist, nagu näit. „Reinovadder Rebane“ jne.

Kalendrite kõrval ilmus ka teisi raamatuid Kreutzwaldi poolt, nagu: Kilplaste jutud, siis „Ma- ja Merre-pildid“, ajakiri „Mailm ja mõnda, mis seal sees leida on“ jne. jne.

See kõik suuremalt jaolt ei olnud Kreutzwaldi oma sulest, vaid tõlge ja ümbertõötus. Aga kas vähendab see selle kasvatuslikku

hariduslikku tähendust?

Suurimaks teoseks sarnase õpetliku kirjanduse alal Kreutzwaldilt osutub küll tema „Kodu tohter“ (1879). See on hea käsiraamat haigustest ja nende arstimisest ja kaua oli see raamat ainukeseks nõuandjaks rahvale, kui haigused tulid, aga arsti ja head nõu polnud kustki võtta. Nii nagu rahva mälestusisse Kreutzwaldi isik arstina on jäänud kallimeelsena, nii ka see raamat oli rahva parimaks sõbraks.

*

Kreutzwaldi suurem tähendus meie renessansile ja meie hoogsale edaspidisele kultuurelule seisab aga palju rohkem hoopis muus kui ülalmainitud kasulikus ja õpetlikus tegevuses. Ja see on ta kirjanduslik tegevus.

Mis oli meie ilukirjandus ärkamispäevade eel ja suuremalt jaolt ka ärkamisaja päevil?

FR. R. KREUTZWALD

Eks üks väike kimbuke ebakunstilisi moraalijutukesti, laenatud võõrsilt ja veel vesisemaks nämmutatud sellest meelest, mida kandis eneses kõstrikestevagatsemine ja kõrgemate kummardamine ning meie maale eriliselt omane kiriklikkus, kujunenud kiriku- ja mõisahärrade vastastikusest käsikäes käimisest.

Kreutzwald ei olnud erakuks ilma põhjusest, vaid ta vaimne põhi ja kujunemine olid tunduvalt üle oma ümbrusest. Temas olid käärimas suurema vaimuiniemese probleemid ja Euroopa ratsionalistide ideed seisisid mitmeti ta mõtlemisega suguluses. Kreutzwald oli ise sügavam ja uue kultuuri vaim oli seda sügavust valgustanud.

Nii pole imestada, et Kreutzwald küll otse nagu lõigatud eemale suuremaist hariduselu keskustest, ometi Võrus võis teha sellist tööd, mis oma mõju andis tunda suurelt, äratavalt ja vaimustavalt, alles hiljem otse kaasakiskuvalt ja tagant tõukavalt.

Nimetame siin esmajoones tema lugulaulu Kalevipojast (1862. a.). Käesoleva kirjutise ülesanne ei ole selgitada, kui palju me seda kui kunstilist tervikut varem ekslikult oleme ülehinnanud. Nimetame siiski, et me kummardasime „Kalevipoega“ kord rohkem kui see oli väärt ja hiljem selgusid ka selle ebaäärtused.

Kuid mõelgem järele: kesk madalaid moraalijutukesti tõuseb ootamata üles sarnane suurteos küllalt luuleküllaste piltidega, küllalt rohkete mõttekäikudega, küllalt õige suurte pretensioonidega, nagu lugu

meie rahvuskangelasest! Kas see juba iseenesest ei tähenda määratud sündmust, suurt juhtumit, mis meie uuele kunstikirjandusele kinnitab aluse? Kindlasti. Ta avab meile mõtete-rikkuse vajadusi ja annab psühholoogiliste momentide vajaduse mõisteid.

Kuid peaasi, ta kasvatas eestlasis kuningarahva eneseteadvuse tunnet, juhtis mineviku suursuguse romantika kaudu tulevaste päevade eneseuhkuse õilsale taatele. Inimhulk ei ole veel rahvas, rahvaks saab see hulk ühiste ideede ja iseteadvuse tunnustamisel.

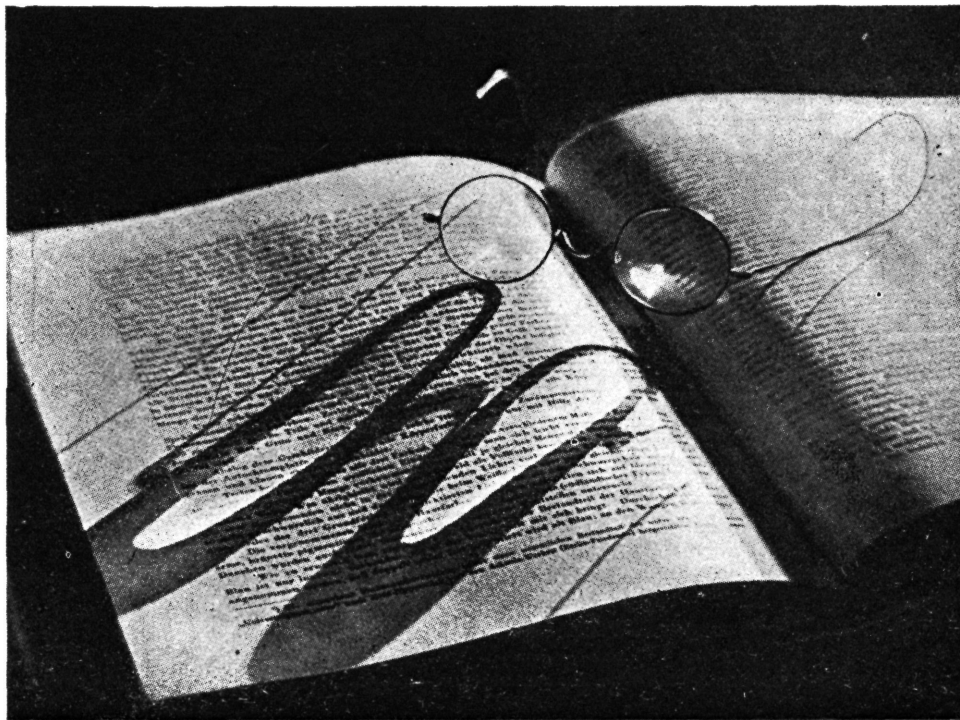
„Kalevipoega“ on ekslikult peetud rahva eeposeks. Olgu nii. Aga „Kalevipoeg“ on täitnud oma missiooni kui eepos. Kreutzwald ja rahvaluule sugemed koos löid „Kalevipoja“ kaudu lõkkele need leegid, mis on vajalised, et inimhulk saaks iseteadlikuks rahvaks.

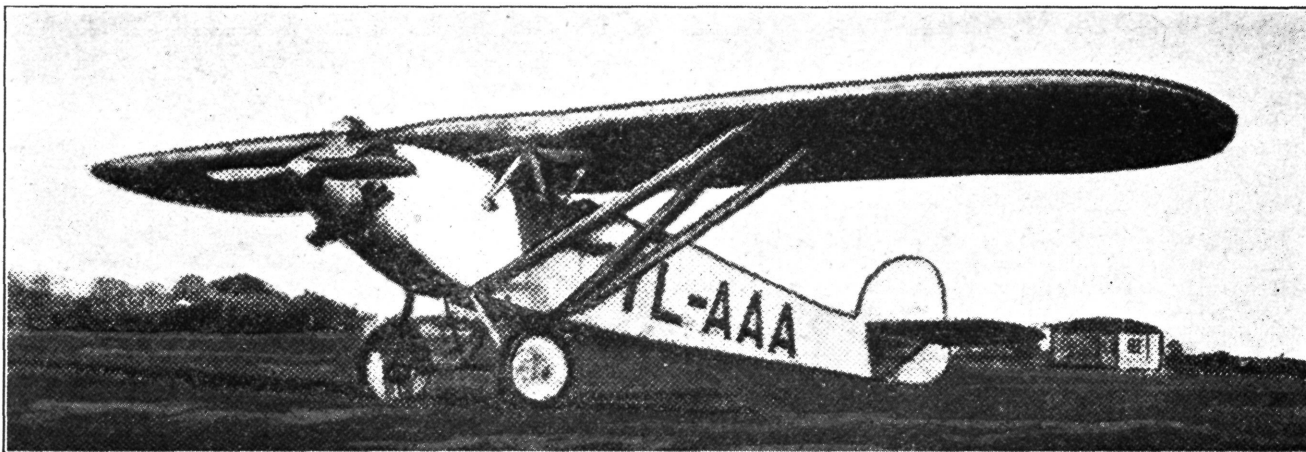
Kuigi Kreutzwald oma luuletegevuses suurema osa laenas, tõlkis, ainetel töötas, ta sai selleks, mida rahvale siis kõige rohkem oli vaja — teenäitajaks, tugevaks liikumise sünnitajaks, mis tõi vajalise käärimise uue elu sündimiseks.

Kreutzwald on suurimaks kujuks meie rahvuskultuuri algpäevade sünniprotsessis. Ta on saanud selleks sümboliks, mis peab olema igal rahval selleks, et kellegi poole vaadata ja saada jõudu, kui on kitsas käes.

Meil on vajadusi õilsaist ideaalidest ja nende kandjaist. Sellest tulebki, et nende mälestuspäevi võtame rahvusliku pühadusena.

R. K.-P.

Läti eralennuk „IKAR“ Lasnamäe aerodroomil

ERALENNUASJANDUS LÄTIS

Ülevaade õhuvallutamistööst ja saavutustest meie liitlaste kaitseliidus ja eralennuseltsides

Neljapäeval, 25. augustil, maandus Lasnamäe kaitseväe aerodroomil läti aiszargside lennusalga kuuluv spordilennuk YL-AAA „Ikar“. Lennukit juhtisid tuntumad Läti eralendurid Zelms ja Pulinš. Läti kaitseliidu lendurite külaskäik Tallinna oli täiesti eraviisiline. Külalisi võtsid Lasnamäel vastu kaitseliidu õhuasjanduse ühingu ja õhukaitse esindajad. Läti lendurid lahkusid Tallinnast 26. augustil, vahemaandumisega Viljandi uuel era-aerodroomil.

Läti kaitseliidu koosseisu kuulub ka üks lennusalga, mis koosneb 4 era-spordilennukist, peamiselt lendurkonstruktor Pulinši aparaatidest. Praegu on Pulinšil käsil veel 5 lennuki ehitamine. „Ikar“, mis samuti lend. Pulinši konstrueeritud, on parimaid Läti kaitseliidu lennusalgas. Hiljuti sooritas konstruktor temaga õnneliku lennu üle Baltimere — Rootsi.

Läti eralennuasjanduse areng on tihedasti seotud lendur Pulinši ja ins. Zardinši nimedega. Mõlemad on konstrueerinud ja ehitanud rea spordilennukeid. Lennukite konstrueerimise alal tuleb nimetada veel lendureid Cukursi ja Irbiti.

Eralennuasjanduse arendamise alal tegutseb Lätis kaks seltsi: Läti Vabariigi Lendurite Klubi ja Läti Õhuasjanduse Selts. Viimasel ajal on lennuasjandust hakanud õhutama veel kaitseliit luues oma koosseisu isegi lennusalga. Läti õhuasjandust arendavad seltsid asutati 1928. aastal. Alul seisis seltside peaaesandeks lõbulendude korraldamine soovijaile ja lennuasjanduse üldpropaganda. Lende korraldasid lendurid

Pulinš, Cukurs, Konstants. Neile aitas südilt kaasa Läti langevarjuga hüppaja pr. Hoth.

Lätis on praegu üle 10 eraspordilennuki, mitmesugusete tüübilisi ja mitmesuguste mootoritega. Mootorite võimsus Läti spordilennukeil on 200 H. P. kuni 45 H. P. „Ikar“ kannab 75 H. P. „Siemens“-mootorit. Käsikäs spordilenduritega töötab ka purjelendur Pavlovsky. Õhuasjanduse seltside poolt on tehtud Lätis katseid ka praktilise lennu õppealal, kuid kursuse kalliduse tõttu (umbes 1500 kr. kursus) ei leidunud küllalt soovijaid. Õpelende peetakse vaid üksikute isikutega.

Lätis on valmimas ka eraaerodroomide võrk. Riia eraaerodroom asub kaitseväe aerodroomi kõrval, n. n. Spilve heinamaal, Düüna vasakul kaldal, umbes 10 km jõesuust. Era-aerodroomil asuvad ka õhuühenduse posti- ja tollijaam ja angaarid. Viimasesse võetakse vastu ka võõraid lennukeid.

Läti spordilennukite rahvusvaheliseks riigi märgiks on tähed „YL“, kuna lennuki järjekorra registreerimise number märgitakse ära kolme tähega, nagu „YL-AAA“, „YL-AAB“ jne. Läti eralennuasjandus on alles arenemisastmel nagu meilgi. Suuremat elevust arengus takistab eriti majanduslik kitsikus. On aga loota, et kollektiiv-ettevõtetena suudavad kaitseliit ja olemasolevad ühingud soetada veel rea spordilennukeid ja valmistada ette ka hulgalise spordilendurite kaadri.

*

KAITSEVÄE 3. LENNUVÕISTLUSED TALLINNAS

1. septembril pühitsesid oma aastapäeva kaitseväge lennukool, lennubaas ja üksik lennudiisjon nr. 3. Tallinna õhukaitse väeosade ühisaastapäeva puhul korraldati Lasnamäe kaitseväge aerodroomil ka 3. õhujõudude lennuvõistlus ja paraad. Võistlused avas ja võttis vastu õhukaitse väeosade paraadi riigivanem hra K. Einbun d, kuna kohal viibisid mitu ministrit ja

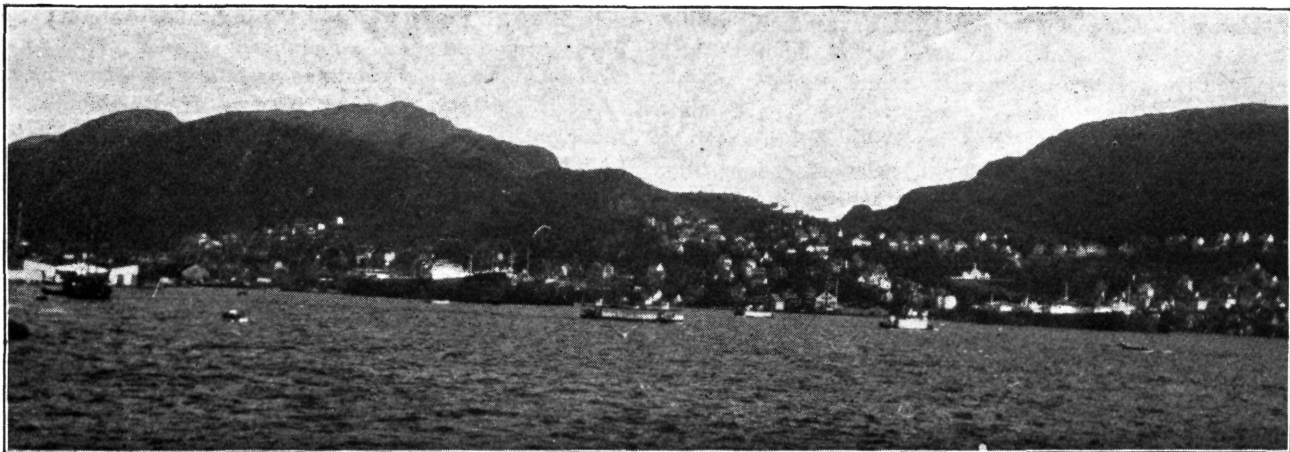
kõrgemaid kaitseväelasi. Võistluste puhuks saabusid juba 31. augustiks Tallinna ka provintsis asuvate lennuväe üksuste esindused ja võistlustest osavõtjad. 31. augusti õhtul kell 1/27 oli Juhkentali kaitseväge kalmistul leinajumalateenistus langenud ja hukkunud lendurite mälestamiseks, kus leinajumalateenistuse pidas õpetaja Kubu.

Lendur-konstruktor Nikolai Pulinš on Lätis väga tuntud. Ta võttis osa vabadussõjast kolonel Kalpaki pataljoni ridades ja omab vahvuse eest Karutapjate Ordu risti. Pärast sõda on ta pühendunud peamiselt läti spordilennuasjanduse arendamisele.

Rudolf Zelms on endine kaitseväge lendur. Ta oli omal ajal piloodiks Riia-Königsbergi lennuliinil. Pärast 8-aastast vaheaega pühendus ta asjaarmastajana uuesti lennuale. Seekord kaitseliidu lennusalga lendurina. Zelms on elukutselt ajakirjanik.

Läti külaliste vastuvõtt Lasnamäe aerodroomil

Norra fjordides

RIIKLIKU JULGEOLEKU MÕTE NORRAS

Norras on valitsenud ja valitsemas praegugi kau-
nis laialdaselt tunne, et tal ei ole oma naabrite poolt
erilist hädaohtu karta.

Vähesed maad on pidanud vastastikku nii kibedaid
ja teravaid võitlusi, nagu Skandinaavia maad. Alles
hilisemal ajal on seisukord siin põhjalikult muutun-
ud, eriti kui vähehaaval kadus Rootsis kibedus, mille
tekitas Norra lahkulöömine.

Maailmasõda viis kõik kolm Skandinaavia riiki
üksteisele veel lähemale, kuna nende huvid olid üks-
teisele kaunis sarnased. See lähenemine on kujune-
nud aja kestes õige tugevaks ja avaldub mitmet laadi
koostöötamises. Ei ole seepärast ime, kui Norra selts-
konda hakkab huvitama veidi enam ka endakaitse küsi-
mus, kuna see küsimus on Rootsis palju elavamalt
käsitluses, eriti aga Soomes, mis pärast oma vabane-
mist võttis tugeva Skandinaavia orientatsiooni. Root-
sis ja Soomes leitakse, et Rootsil, Norral, Daani
ja Soomes on endakaitsetes palju ühiseid
huve, mis vajavad koostööd ka sel alal. Norras on
hakatud sest asjast samas suunas kõnelema alles vii-
masel ajal. Premierleitnant O. Lindbäck-Lar-
seni poolt on ilmunud Norra Kaitseühingu ülesandel
raamatuke, mis käsitleb Skandinaavia julge-
olekut.

Kui tuletada meele, et venelased omal ajal kaunis
visalt kõnelesid oma suurriiklikust vajadusest välja
pääseda Atlandi ookeani rannikule ja seks ei teadnud
leida paremat kohta, kui Norra sadam Narwik,
siis peaks norralasil küllaltki põhjust olema oma julge-
olekule suhtuda veidi hoolsamini kui nüüd sünnib.
Vene rahva laiutamishimust ei ole midagi läinud ka-
duma, kuigi ta ajutiselt olude sunnil on seisakus. Varem

või hiljem hakkab ta jälle enam tegevust avaldama
ja seda peaksid naabrid arvestama.

Leitnant Lindbäck-Larsen leiab kõigepealt, et
Daani asend Läänemere suus ei ole hädaohtu
tulevikus, eriti kui tekib sõda mõne lääneriigi ja Vene-
maa vahel, veel enam, kui viimane seisab Saksamaaga
ühenduses, mis ei ole sugugi võimatu poliitiline kom-
binatsioon. Niisugusel juhtumil peab lääneriik Lääne-
merre sisse tungima, et oma vastasele juure pääseda,
mida see aga võib takistada ainult daani saarte oku-
peerimise läbi.

Autor näitab pikemalt, kuidas Skandinaavia pool-
saar aegade kestes alatasa on seisnud vene endalau-
tamise ähvarduse all ja seda praegugi. 1914. aastal
jäi vene kallaletung ainult inglaste pahandamise kar-
tusel ära. Ei ole vähimatki alust arvata, et valit-
suskorra muutus ja pealinna paigutamine Moskvasse
oleks vene endalautamistungi põhjalääne suunas
vähendanud. Peale muu tõendab seda raudteedevõrgu
täiendamise kava ses sihis.

Tee Skandinaaviasse läheb Soome kaudu, mis-
pärast tema kaitsevõime areng on Skandinaavia julge-
oleku seisukohalt väga tähtis. Hoolimata soome rahva
väikesest jõust, on ta endakaitse võrdlemisi tugev.
Soome seisukord on avaldanud ka üsna laiaulatuslikku
mõju rootsi seisukohale endakaitse küsimuses ja sundi-
nud kaalutlema Soome aitamise küsimust tarviduse
korral. Erakonnad, kes nüüd Rootsis seisavad jõuli-
sema endakaitse arendamise vastu, hakkavad, Lind-
bäck-Larseni arvates, küsimusse suhtuma asjalikult,
mis aga veidi kahtlane, sest igal maal leidub ollusi,
kes peavad riiklikku endakaitset ja seks tehtud kulu-
sid asjatuks toreduseks. Olgugi, et siin sagedasti,
õigemini peagu alati, on mõjul demagoogilised tegu-

rid, teeb rahva laialis hulkades, kus arusaamine poliitilisist huvidest ja seisukorrast ei ole kaugeltki alati tarviliselt arenenud, niisugune „militarismi“ vastane kihutustöö siiski omajagu segadust ja nõrgendab rahva endakaitse meelt. Raamatukese kirjutaja leiab, et Norra, samuti nagu Rootsi, seisukohalt on tähtis, et Soome ei jääks hädaohu hetkel tarvilise abita. Tähendab, puine kinnipidamine erapooletuse mõttest ei ole nüüdseil oludel alati kohane, vaid võib maale otse saatuslikuks kujuneda. Igatahes on selge, et Norra ja Rootsi ei tohiks oma endakaitse võimet mõtlemata vähendada.

Tuleb tähendada, et leitnant Lindbäck-Larsen kaunis tagasihoidlikult ja ettevaatlikult käsitleb Norra julgeoleku ja endakaitse küsimust, mis ka norra seltskonna meeleolu juures ses asjas arusaadav. Tähelepanu väärrib ometi, et siin juletakse juba lausa välja öelda, et ka Norra kohal on hädaoht alatiselt ripumas ja et selle hädaohu mõjukamaks tagasihoiuks on teatud koostöö, kokkuhoidumine põhjariikide vahel, tarviline ja et see koostöö peaks minema kuni Soome aitamiseni hädakorral. Norra ohvitser ei mõtle ega järelda aga asja lõpuni.

Ei jää vähimatki kahtlust, et niipea, kui Balti rajariigid, Eesti, Läti ja Leedu, oma iseseisvuse idapoolse kallaletungi läbi kaotavad, on ka Soome iseseisvusele kuulutatud surmaotsus, teostugugi see veidi hiljem kui teiste nimetatud maade vabaduse kaotus. See tõde on nii selge ja lihtne, et tema juures pikemini peatuda ei ole mõtet. Säärasteil asjaoludel tuleb küsimust võtta veidi avaramalt, sest Skandinaavia julgeolek ei satu hätta ainult siis, kui Soomet rünnatakse, vaid juba siis, kui mõ-

nele Balti rajariigest tungitakse kallale. See pärast tuleb küsimus loomulikult seada nii: kas ja kuidas peaksid Skandinaavia riigid püüdma Eestit, Lätit ja Leedut aidata, kui need satuvad hädaohu kaotada oma iseseisvus? Mis on Skandinaavia huvides tähtsam, kas jääda erapooletuiks pealtvaatajaiks, kui rajariik hävitatakse, või astuda jõuliselt vahele?

Esimesel juhtumil jääb Skandinaavia küll tõenäoliselt esitsa puutumata. Kuid vaevalt kauaks.

Kahtlemata on ida endalaiutamise tung tulevikus tunduvalt suurem kui tsaarivõimu päevil. Rahvustluse vaim areneb nüüd kõikjal võimsalt, iseäranis aga Venemaal, kus vähemalt rahva laialdased hulgad madala haridusliku tasapinna tõttu palju midagi ei mõistnud rahvuslikest huvidest. Sündigu Venemaal praeguse korra juures muidu mis tahes, ei saa aga salata, et rahva hariduse tõstmiseks on kaunis suurt hoolt üles näidatud ja ka vastavaid tagajärgi saavutatud, mis muu seas ei jää mõjuta rahvusliku vaimu kõvenemisele. See aga omakord suurendab Venele omast tuntud endalaiutamise iha, ja naaberrahvastel tuleb seda alati hoolsasti arvestada. Peale selle ei tohitaks unustada, et kommunism Venes on oma iseloomult kogu aeg sõjakas ja vallutushimuline. See töö, mis ta praegu teeb teiste rahvaste vastu, on mõeldud ainult ettevalmistuseks otsustavaile löökidele. Kui ei olda alati valvel, võidakse ühel ilusal päeval väga ebameeldivalt üllatuda.

Siin on Skandinaavia rahvaste huvid täiesti sarnased Balti rajariikide rahvaste omadele.

R.

MATK PÕHJALASSE

R. M ä h a r.

(Algus „K. K.“ nr. 15.)

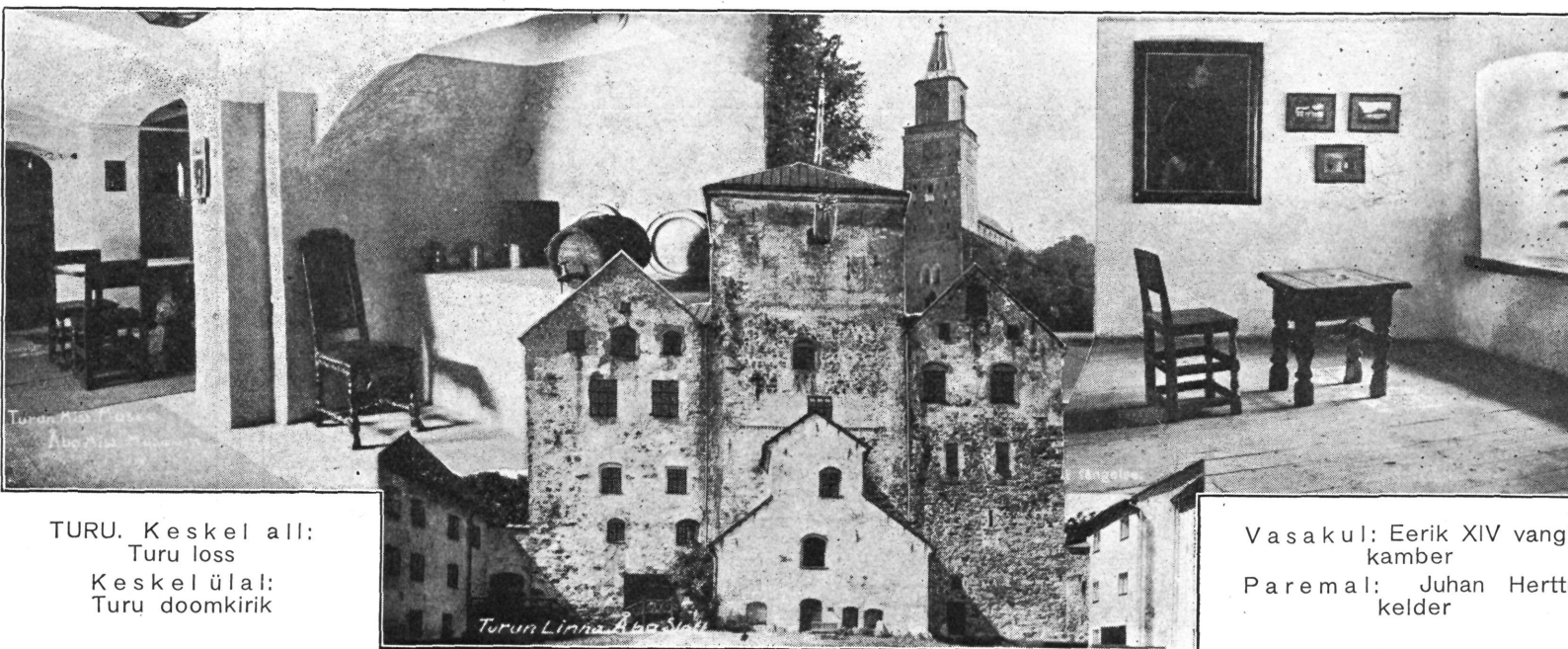
Turu linn asub Aura jõe kallastel ja on mitmeti võrreldav meie Tartuga. Jõe kaldail on siin nagu Tartuski pargid — puestikud. Viimaseist oleks nimetada Runebergi puestikku — puistot — kujur Väino Aaltose alasti naisfiguuri „Liljaga“, Peeter Brahe ja Porthani puestikke aga nende nimekandjate mälestussammastega ja Kuppitaan-puistot — puestikku, kus 1157. a. piiskop Henrik esmakordselt ristis soomlasi ristiusku. Linna nägemisväärsused on aga doomkirik, mis 1929. aastal võis vaadata tagasi oma 700-aastasele minevikule, ja Turu loss, mille vanemad osad on rajatud 1280. a. ümber.

Turu doomkirik (Tuomiokirkko), nagu ajaloo andmed sest kõnelevad, on ehitatud mitmes järgus ja valminud vast 15. sajandi teisel poolel ja pärast seda muidugi mitmelgi korral restaureeritud kuni praeguse ajani. Kirik endast kujutab suurt muuseumi, milles võiks öelda muuseumlikus rüüs, peab jumalateenistusi Soome peapiiskop.

Turu lossi aga loevad soomlased meeliköitvaimaks kogu Skandinaavias oma ajaloolise muuseumi poolest. Viimase alla on võetud lossi ruumidest üle 70 toa ja sinna on paigutatud kaugelt üle kümne tuhande eseme. Üksikud toad on siin sisustatud ka mõne ajaloos tuttavaks saanud isiku tarbeasjade ja mööbliga ja nii näiteks võime näha siin ka meiegi maa omaaegse valitseja Eerik XIV vangikambrit, milles viimane pidi viibima „kojaetikei rikkumise pärast“, olles abiellunud lihtsast soost tütarlapsiga.

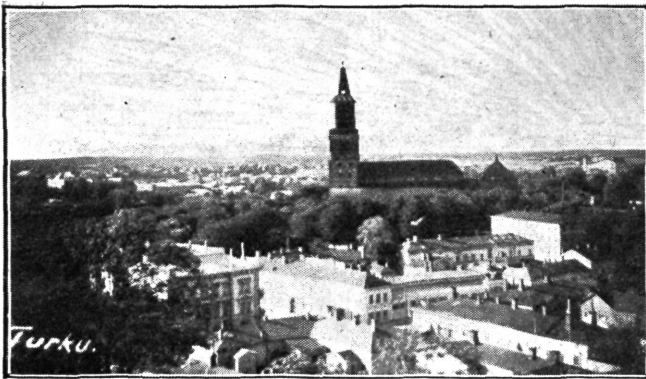
Väljudes lossist pärast 3—4-tunnilist tutvumist muuseumiga võime siinsamas ajaloolises „Juhana Herttuan kellarissa“ saada kohvi ja siis minna edasi, et silmitseda lossi ümbrust, kuhu on paigutatud mõned ajaloolised ehitused Turu ümbrusest. Muude seas võime siin näha Runebergi kaudu tuttavaks saanud lipnik Stahlil elamut ja muidki Soome vana puuarhitektuuri esindajaid.

Linna nimetamisväärsuste kõrval ei saa ka jätta

TURU. Keskel all:
Turu loss
Keskel ülal:
Turu doomkirik

Vasakul: Eerik XIV vangikamber
Paremal: Juhana Herttuan kelder

Vaade Turule Täheterinmäelt

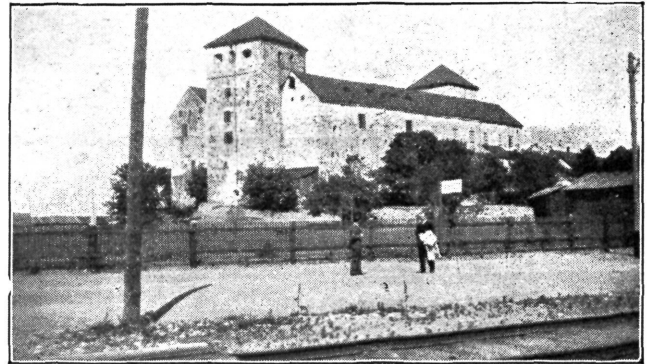
mainimata soomekeelset „Turun Yliopisto“ — ülikooli, mida peetakse ülal pärissoomlaste poolt annetatud summadega, ja rootsikeelset „Åbo Akademi“ — võistlejat eelmisele.

Samuti tuleks peatuda ka Turu uue postimaja juures, mis on moodsaimaid ja suurimaid kogu Soomes ja on sisustatud „moe viimse karje“ järgi.

Et linnast saada üldmulje, võib kokkuvõttes öelda, et ta sarnaneb väga meie Tartule, nagu juba eelpoolgi mainisin. Siin leidub puuehitisi kõrvuti moodsate kiviehitistega, parkettkividega sillutatud tänavaid kõrvuti munakividega ja kõnniteid munakividest, nagu Tartu eeslinnades (siin aga kahjuks küll juba südalinnaski), ja ka sillutamata tänavaid, Turu linna vanimas osas, Täheterinmäe veerul, mis on säilinud 1827. a. pärast Turu linna põlemist.

Turu sadam, kust läbi aasta on laevaliiklemine välismaaga, on mõneski suhtes sarnane meie Pärnu sadamaga, kui mitte arvestada siinset puhtust, mis meist

muidugi on ees. Ka Helsingi sadamale annab Turu sadam nii öelda „silmad ette“ ja seda just tollimaja või reisijate pagasi läbivaatamise hoone suhtes, mis Helsingi omast on palju kenam ja millega Tallinna oma vaevalt võib võrrelda. Astudes Turu sadamas laevale, et alustada oma teekonna huvitavimat osa ei pääse sa siit aga kuidagi „merele“. Kõikjal, kuhu iganes vaatad, ikka saared ja saared, kaetud metsaga. Tekib

Turu vana loss — praegu muuseum

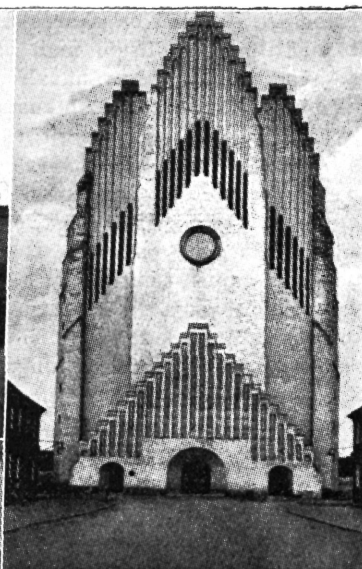
mulje, nagu viibiksid meie Pühajärvel ja Pühajärv on laiunud niisuguseks, et võib oma turjal kanda säärast aurikut nagu meie „Aranda“ — 46 meetrit pikk, veerandsajahingeline teenijaskond, 73 reisijat.

Mööduvad tunnid ja ikka viibid Soome või õigemini Ahvenamaa saarte regioonis, enne kui pääsed ulgumerele, kus silm kallast kustki ei näe. Kuigi ilm on vaikne ja meri peegelsile, on reisijais märgata ükskõiksust, ei ole ju enam vaadelda midagi huvitavat — kõikjal, kuhu silm ka ei ulatu, ikka lai peegelsile meri. Vaheldust toob säärasesse ükskõiksusse vaid mõni ük-

Ahvenamaa saarestik

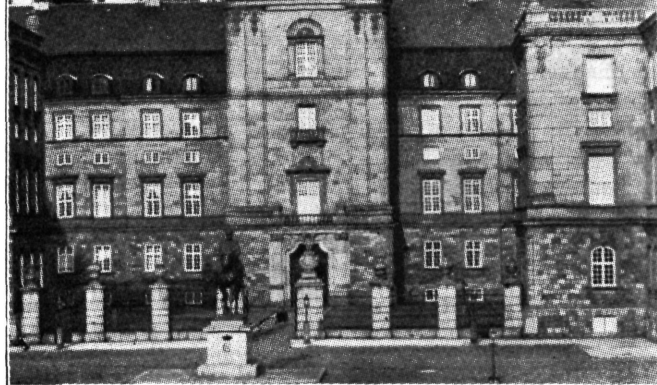
Paremal ülal:
Grundtvigi kirik

Vasakul ülal:
Amalienborg, Daani kuningaloss

Keskel:
Kaardiväe vahiparaad

All:
Christianborgi loss

Vaateid Daani pealinnast
Kopenhaagenist

sik silmapiirile kerkiv laev, kuid ka seegi kaob ja tekib igatsus kuivamaa järgi, kus siiski vast mõnusam on kui laeval. Igatsuses kuivamaa järgi jõuamegi päev enne Danebrogi päeva (15. juunil) Kopenhaageni (daani keeles: København = kaupmeeste linn, mida daanlane hääldab omapäraselt, midagi Tsjöbenhavn taoliselt).

Peatudes Kopenhaagenis paistab siin silma õige palju isikuid, kes pööraselt sarnanevad kinokuulsusele Patašonile: lühikesed, ümmargused, kõrge kummikraega ja kõvakübara — „oktoobriga“. Näib, nagu oleksid sattunud tõesti Patašonide hulka, kui sääraسته isikutega püüad kõnelda või neilt kas-või teed pärida, mis aga kindlasti äpardub, kuna daani keele teadmised on väga algelised. Küsid inglise ja saksa keeles, kuid vastust ei saa. Nüüd kirjutad soovitava tänava ja asutuse nime paberile Tolbodvei — Tolboden, ja hääldad

nagu kirjutatud, ja nüüd alles taipab Patašoni poolvendi soovi ja sõnab: „Tsullbuden, Tsullbuden“, ja juhatab sind käte ja jalgade abil sinna poole, kuhu soovisid. Üldse peab ütleva, et see daani keel on aga imeplik, eriti hääldamise suhtes. Väikese hääldamisveaga võid saada soovitud asja asemel koguni midagi muud. Kopenhaagen oma 800.000 elanikuga kuulub muidugi Euroopa suurlinnade hulka, kuid on siingi nähtusi, mis suurele ja vanale kultuurilinnale ei sobi, nagu näit. nädalatevanune hobusesõnnik linna tänavail ja isegi kuningalossi Amalienborgi ümbruses, ning lõpmata suur jalgratturite hulk. Jalgrattale on Kopenhaagenis antud nii suur eluõigus, et teda võid leida kõikjal ja kõigil. Siin ei ole see sugugi alandav, nagu seda arvatakse eriti meie tõusikute juures, et kõrgem riigiametnik hommikul tööle tõttab jalgrattal või et majaproua oma sisseoste tehes tarvitab liiklemisvahendina ratast. Ja

rattad ise — need on sääraseid roostehunnikud, mustad ja määrdinud, milliseid meil vaevait võid leida. Ratas jäetakse siin lihtsalt tänavale ja sageli otse rentslisse pikali, sageli ka ööseks, lukustamatult ja valveta. Nähtavasti pole tal siin mingit väärtust.

Vanade jalgrataste kõrval on siin ka eluõiguslik vana Fordi auto, selline nagu ta meil oli vabariigi algpäevil; tuleb see vist sellest, et siin asub Fordi vabriku suurim Euroopa osakond. Hoolimata sääraseist vanamoelisest asjust, leiame siin aga ka palju noblessi: igasuguseid losse ja paleesid, mis muidugi on tarvilised kuningriiklikule korrale ja mille välised tunnused juba eemalt kutsuvad esile kuningakrooni võimu ja väimu. Nii mõnigi lossi torn on pidanud meie tavalise „tornikikka“ asemel oma tipu „rojaliseerima“ kuningakrooniks, nagu seda juuresoleval Christianborgi lossi pildil on näha. Kuninglikust võimust tunnistab ka Amalienborgi palee, ümbritsev väljakut, millele on püstitatud kuningas Frederik V kuju, ja mille ees iga päev kell 12 sünnib kuningliku ihukaitseväge vahiparaad, mil ihukaitsevähelased ka suvel 30° kuumuse juureski demonstreerivad oma kõrgeid musti karvamütse.

Kuigi Kopenhaageni elanikud oma linna nimetavad „Ilusate tornide linnaks“, leidub siin ehitisi, millel polegi torni, hoolimata sellest, et meil säärasele ehitisele püstitatakse kas-või mitugi torni (välja arvatud Vigala), säärane ehitis on daani rahvaülikoolide looja auks püstitatud kirik — Grundtvigskirken — ehitis, mis tuletab meele pigemini hiiglasuurt orelit kui kirikut.

Vaatamisväärsuste hulka Kopenhaagenis kuuluvad peale ülirohkeste kunstiasutiste, muuseumide, losside ja muude tingimata ka kuulus Kopenhaageni Tivoli, mida daanlased loevad parimaks lõbustusasutiseks kogu Euroopas. Ja tõesti peab ütleva, et Tivoli on koht, kuhu hoolimata suurtest kuludest koguneb õhtuks Kopenhaageni noori ja vanu vaatama kõike, mida siin on ja mida sulle pakutakse ikka ja ikka, sajas erikohas, eraldi tassu eest. Siin võib muusikasõber rahulikult kuulata parimate kunstnike ettekandeid, näitekunstist lugupidaja näha ettekandeid klassikute teostest kuni moodsa revüüni ja kõrtsisõber nautida kõiki hüvesid, mida võib pakkuda kõrtsilett oma elusuures. Ei ole siin unustatud ka õnneotsijaid: ühe krooniga võid siin endale juure teenida mitu ja mitu. Võiksid siin püsti rikkaks minna, nii palju on sulle siin loodud võimalusi selleks, kui aga... oled õnnelaps, kuid tavaliseks nähtuseks

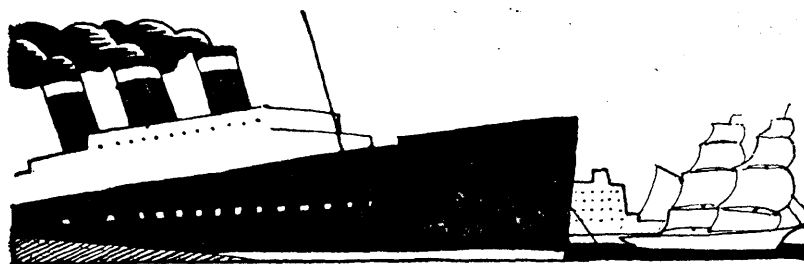
on siingi sama, mis Tallinna hipodroomil, et tühja taskuga pead siit lahkuma, sest sa pole osanud oma õnne õigesti kasutada. Ja kuna inimene oma halva loomu tõttu peagu alati siis, kui tal „ei vea“, kipub lõhkuma — „mööbeldama“, et elutute olevuste turjale veel viimast korda puistata oma viha, siis on sulle Tivolis ka seegi võimaldatud. Kogu virn sadu taldrikuid, suuri ja väikesi, ootab siin purustajat kätt. Lõhkumisloa eest pead muidugi maksma ja vastutasuks antakse sulle hulk kõvu palle, millistega võid loopida taldrikuid niipalju puruks nagu süda iganes soovib. Selle Tivoli alaosakonna juures on alati peagu kõige rohkem uudishimulisi ja antreprenöör aga kutsub kogu aeg uusi lõhkujaid oma äri juure: „Tivoli! Tivoli!“... (hääldades „Tsiivol'i, Tsiivol'i“) pika daanikeelse sõnavalinguga.

„Tivolis“ võiksid viibida lõpmata kaua, kuid ka siin tuleb sul tahtmata meele Monte-Carlo's läbilõõnud hüüdsõna: „Kes end on paljaks mänginud, lahkugu või lasku end maha!“ Ja sa eelistad muidugi hüüdsõna esimest soovitud ja lahkud siit ja Kopenhaagenist, et tõtata kaugemale põhja poole, eemale säärasest rahvamöllust ja kõigist neist kiusatusist, mida Kopenhaagen sulle pakub kogu oma „Tsiivol'i, Tsiivol'iga!“

Kopenhaageni sadamast lahkudes (muidugi ka sinna tulles) paistab silma, et Daani on kaunis sõjakas. Enne linnapääsmist pead mööduma „Trekroner'i“ ja teisist kindlustusist, kust sulle kahurisuud vastu haigutavad. Ei taha küll oma sõjaliste teadmistega hoo-belda, kuid üht pean siinkohal siiski ütleva, et sääraseid fordid, nagu neid siia üksikute saarekeste peale on ehitatud, on parajad suurtüki märklauaks ja arvatavasti on nad mõeldud rohkem dekoratsiooniks kui tegelikuks kaitseks. Üldse näeb Daanis võrreldes teiste riikidega palju sõjaväelasi liikumas, ei tea, kas seepärast, et Helsingöri lähedal reidil seisab ankrul Briti ristleja täies relvastuses, või vaid seetõttu, et daanlased pühitsesid Danebrogi päeva, lipupäeva, ja näitasid sinna sõitnud eestlasile oma nüüdist sõjaväge, kelle võitlusvõimsus on suurem kui 700 aasta eest Tallinna all, kus mehed viis võidule taevast mahakukkunud Danebrogi lipp.

Kuna minagi kuulun tagavaraväelaste hulka ja minuski tekib sõjahirm, lahkume kiires korras Daani pinnalt ja vetest, et jõuda kiiremini oma reisi lõppsihile Põhja-Jäämerre, enne kui hakatakse sõdima.

(Järgneb.)

Nad tulid sisse samal päeval, mil peremees valmistus minema linna. Hobune käsutati taas rehe alla, mehed kustutasid nälja samast koormast võetud lihaga, vahid pandi välja ja talu inimestele öeldi, et keegi ei tohi lahkuda. Majas valitses püss.

Kes nad olid? Rääkisid nad ju sama keelt, mida kõik siin talus, ja salga juht näis pealegi tundvat ümbrust ja ümbruskonna inimesi. Küll murdis peremees pead, et kus ta ometi seda inimest ennem oli näinud, kuid ta ei saanudki seda teada, sest vana inimese mälu ei ulatunud paarikümnele aastale tagasi, millal nende koduvallast lahkus ja jäi jäljeta kadunuks noor pöpsipoeg, keda asjata otsisid taga tsaarivalitsuse sandarmid. Öhtul uinuski peremees ühes teistega rahutusse, katkelisse unne, jõudmata selgusele, kes oli nende tooreste meeste pealik. Ainult üht ta teadis. Majas viibisid vaenlased ja ta kodu oli tõmmatud sõjahullustusse. Selgesti kostis läbi kõva pakase kuulipildujate metallilist tärinat ja püssipaukude kiledat sähvimist, ent see polnud järjest liginevate lahingute kaja, mis pani ta südame võbisema ja täitis hinge seletamatu rahutusega.

Juba nädalapäevi tagasi ta sai linnast erutava teate oma kahelt pojalt. Polnud seda ju palju, mis neile kooli kaasa pandi, kuid kes võis tookord aimata, et lahingute läbipääsmatu tulejoon tõmbub kodu ja linna vahele, kuhu muidu võis pääseda iga nädal ja iga päev kas hobusel või öise sõiduga siira-viira läbi metsade lookleval raudteel. Nüüd sõitsid raudteerobastel terasplaatidega vooderdatud vagunid, süljates kahuritorudest hävitust ja surma, metsateedel seisid aga relvastatud mehed ja varitsesid inimesi. Päevast päeva tõmbus lahingute piir üha koomale, päevast päeva ta oli sõidu lükanud edasi, ja nüüd, kui ta oli valmis sõiduks, tulid majja vaenlased, kelle tülpinud nägudelt võis lugeda lahingute meeleheidet.

Veel enne, kui koit kuldask metsa kõrgeid tippe, peremees oli jalul. Ta istus voodiserval, näris piipu ja

mõtiskeli. Lahingute kumisev vastukaja oli lõpnud, ritsik viiuldask ahju taga ja kõrvaltoast oli kuulda surmani väsinud meeste norskamist. Kõik oli nii rahulik, nagu oli olnud alati vaikselt talvehommikul ja miski ei reetnud, et majas viibisid vaenlased. Ainult ta hinges urgitses kahtluse-ussike ja ta tundis südametunnistuse piina. Nüüd, kui sõitmise võimalus temalt võeti, ta tegi endale etteheiteid viivituse pärast. Nüüd ta võis veel rahuneda vaid siis, kui kõik, tõesti kõik võimalused olid läbi katsutud. Ta tahtis rääkida pealikuiga.

Astudes pealiku ette ta aimas juba selle silmis vastuse. Pikk tõmmu mees kehastas kogu oma maailmavaate ja klassi meeleheite ja sellest meeleheitest võrsunud jõhkruuse.

„Ah linna?“ muigas pealik. „Kas teil pole teada, et linn on valgete käes?“

„Mul on lapsed koolis ja praegu nad nälgivad. Nad ei pääse koju.“

„Ah-haa! Lapsed võitlevad valgete kõrval ja taat tahab suppi järele viia,“ pilkas võõras.

„Nad pole sõjamehed... Üks on kolmeteistkümne, teine viieteistkümne...“

„Teame neid viieteistkümneseid!“ irvitas pealik.

Ta vaatas peremehele pilguga, millest rääkis klassiviha ja põlgus nende vastu, kes oma töö ja vaevaga kogutud varale toetudes võtsid eesõigused elus allajäänult.

„Ei taha sulle raipele kuuli raisata,“ lausus ta aeglaselt ja kindlalt. „Andsid meile ikkagi peavarju. Kuid pea meeles, et kui teed katsetki minna valgete poole, siis on jutt lühike. Seina ääre ja — tükk tina. Ja nüüd, marss, anna meile süüa. Mehed on näljased.“

Nii nad jäid tallu. Neid ei saanud süüdistada hoolimatus rüüstamises; kui nad aga said üle sellest psüühilisest mõjust, mida eriti positsioonisõjas võõra rahva seas igale vaenlase sõdurile avaldab rahva salajane ebasõbralikkus, muutusid nad seda jultunumaks.

„Teame neid viieteistkümneseid!“ irtivas pealik.

Neile ei maitsnud enam tahe soolaliha, mida söid kõik, ja peremees pidi veristama pooleaastase sea. Kütteks nad hävitasid hõveldatud kaselauad, mis peremehel pandud ahjule kuivama, kuigi puuriit seisis ukse ees. Varsti pidi peremees õlleks pruulima seemneks jäetud kesvad. Ei möödunud nädalatki, kui viimne mesipuu oli lõhutud, sest sõjamees tahab ju ka maiustada. Peremehe kolmeaastast täkku kasutati metsikuiks ajamisteks ümberkaudseis küldes, kus käidi nõutamas armastuse lõivu. Vaid kolmest päevast jatkus, et hobune hävitada. Loom jäeti sohu, kust selle korjus leiti alles mitu kuud hiljem.

Samal ajal, millal toimus peremehe maise varanduse metsik hävitamine, toimus sügavam purustustöö ta hinge kallal. Vihast ja meeleteidest verd täis valgunud silmil ta liikus talus ringi, otsides nagu tuge raskele koormale, mis nii äkki oli laskunud ta õlgadele, kuid ta kohtas vaid naiste nutetud silmi, vaenlase irtitavaid lõustu ja igal sammul teda jälgis mõte nälgivaiast lastest nagu hirmus painaja. Oli hetki, millal haridusepüüdeis ta uskus peituvat kogu oma häda ja kannatuste põhjuse, ja ta katsus end õigustada. Kas polnud just tema see, kes ei tahtnud lapsi kooli saata, kui pärast jõulu hakkasid liikuma kindlad kuuldused rinde lähenemisest? Pojad aga läksid siiski. Ema valmistas neile veel toidupakid ja isa ladus reele. See oli ürgjõud, see oli loomusund, mis käskis talitada nii ja mitte teisiti. Põlvest põlve hõõgunud hariduseind nõudis rahuldust ja sundis. Kuid nüüd nad nälgivad, ja kas tõesti keegi ei saa neid aidata? Ta esitas endale seda küsimust mitukümmend korda päevas, kuid jooksis alati ummikusse. Jutud punaste veretöödest kumi-

sesid ta kõrvus ja ta ei suutnud unustada tõmmu pealiku ähvardavat pilku. Ta oli kahtlusealune ja iga ettevaatamatu liigutus võis maksta ta elu.

Siis jõudis päev, mis viis ta meeleteid piirile. Hommikul tuli tallu võõras. See oli naabertalu peremees, kes linnast ei pääsnud enam tagasi, kui vaenlane oli taas vallutanud osa maad. Kartus omaste ja maja pärast tegi aga rahulikust ja pikaldasest põllumehest sangari. Unustades surmaohu ta jättis ree ja hobuse linna ja hiilis läbi vaenlase eelpostide. Ligimesearmastusest ta tuli ka siia, kuigi teadis, et see kõik on seotud suurima ohuga. Õnneks oli osa vaenlase sõdureid tavalisel ringsõidul mööda ümberkaudseid küli ja talus viibis vaid paar nooreohtu punaväelast, kes nokitsesid püsside kallal ja tukkusid. Peremees kutsus võõra tagatuppa ja seal kallati ta kannatusekarikasse piisk, millest see hakkas voolama üle nagu raske vein.

Lapsed olevat ligidal näljasurmale — pihtis võõras. Tädi, kes neid aidanud, on praegu sama meeleteidlikus seisukorras pärast seda, kui on matnud lahingust toodud mehe. Sõda on muutunud inimesed kalgiks ja hoolimatuks üksteise häda vastu. Suurem osa elanikke on linnast põgenenud ja linn ise on nagu sõjalaager, kus mõeldakse vaid lähenevale vaenlasele. Vanem poeg tahtnud astuda soomusrongile, et vähemalt võidelda end koduni, kuid teda ei olewat võetud. Külmas, kütmata toas nad hoidvat elu vaevalt sees teeveest ja raiskunud leivast, mida neile suutvat veel anda korteriperenaine, kuivetanud vanatüdruk, kel enesel surm suu veeres.

Mida pidi ta tegema, mida ette võtma? Ta pöördus pühakirja poole, millest elu raskemal hetkil oli alati otsinud lohutust ja leidnud. Hilja ööni, kui vaenlased kõrvaltoas pillerkaaretasid, joobnud viinast ja peatse lüüasaamise aimusest, peremees istus laua ees tahumatul pingil ja luges rasket raamatut, mille oli toonud Riias juba ta isaisa. Väike petrooleumilamp heitis võbisevaid varje püha raamatu ajast ja kauasest tarvitamisest koltunud lehekülgedele ja hädine tuleleek virvendas ta silmis, mis tihti puiselt peatusid nõest tuhmunud seintel. Neil hetkil ta ei uskunud pühakirja lohutavat võimu ja peas uitsid raevakad pildid, küündivad jõhkrusteni. Siis ta mõtles vaenlase hävitamisest ühes oma pere ja majaga ja lugu vägimehest Simonist erutas ta verd nagu põletav viin. Hommikul leitaks vaid hunnik suitsevaid ahervarsi ja söekspõlenud inimkehi... Mõte lastele tõi ta mõistusele ja taas luges ta liigutavat lugu jumalamehest Hiibist, ammutades sellest jõudu ja lohutust. Kuid ta ei leidnud rahu, kuni pühakiri käskis armastust näidata tegudes. Sellest ta haaris kinni nagu uppuja ja ta otsustas veel täna öösel sõita. Kahevahel olek oli teda väsitanud, alati kartus oma elu pärast oli nõrgestanud ta vaimu, kuid nüüd ta tundis end nagu uuesti sündivat ja uus elu voolas ta liikmeisse. Oma otsuses ta tundis midagi sangarlikku, mis andis elule mõtte.

Kui majas kõik vaikis, ta nagu virgus, ajas oma küüruvajunud kogu sirgu, tõmbas piibust paar tugevat sõõmu ja hakkas rutates riietuma. Siis ta avas nõr-

Järgmine „Kaitse Kodu!“ number ilmub laupäeval, 17. sept., kodumaa majanduse erinumbrina.

Töösturid ja ärimehed, rutake kuulutustega, sest kuulutamine „Kaitse Kodu!“ on kahtlemata tasuv!

.. ja astus ettevaatlikult üle magavate purjus meeste ..

galt kriiksuva toaukse ja ettevaatlikult üle magavate, purjus meeste astudes väljus köögi kaudu.

Kauasest paigalviibimisest loiuks muutunud punaväelased olid unustanud ta valvamise, mistõttu talust lahkumine oli kerge. Veerand tunni jooksul oli hobune rakkes. Ta hiilis siis lauda manu ja salajasest varjupaigast tõi esile sinna juba ammu varuks pandud kraami, peitis selle saani heinte alla, ja varsti kriuksatas värv, lastes välja üksiku sõitja.

Värava taga pöördus tee tihedasse kuusikusse, sealt üle jõe läbi sügava oru kõrgele vastaskaldale. Kõrged

kaldad kahel pool teed ja tihe kuusik andsid isesuguse kindlustustunde, kuid seda teed oli nii lõpmata vähe. Jõudnud mäele, lautus ees lage lumine väli. Tohutult suur, kahvatu kuu külvas teravat valgust üle lumelagendiku, tähed sirasid, kaugel silmapiiril mürtsusid suurtükid ja laskude tulised joad sähvisid taevas.

Peremees peatas hobuse. Suur hirm valdas teda. Ta ei julgenud sõita välja lagedale, kus ükski liigutus ei saanud jääda varju ja isegi jänes ei saaks joosta märkamata nii kaugele kui ulatus pilk. Lähedate lahingute müra ängistas hingamise ja äkki tundus surmaaim nii kohutavalt võikana, et ta mõtles pöörduda ümber ja sõita tagasi. Kuid seegi oli hilja. Ta kadumist võidi juba märgata ja ta ei mõistaks millegagi põhjendada oma öiset sõitu. Nii ta liigutas kergelt ohje, hobune tõmbus paigalt ja sörkis tasast traavi piki siledat, külmanud teed vastu tundmatuile ohtudele! Ja kui lahingute kaja muutus üha tugevamaks ja ta ei suutnud suruda maha oma meeletut hirmu, ta haaras taas kinni pühakirja valgustatud sõnadest, mis veel kumisesid ta kõrvus:

„Issand, sinu kätte annan oma ihu ja hinge.“ ...

*

Koitev hommik tõi rõõmu ja lohutust. Äkilise lühikese retkega vaenlane oli löödud välja kindlustatud positsioonilt ja sunnitud paanilisele põgenemisele.

Suurel Pihkva kiviteel, just sel paigal, kuhu suubus ahtake talvetee, pioneerid leidsid talumehe laiba, kelles üks kohalikke vabatahtlikke tundis ära Oru talu peremehe, sama, kelle lapsed käisid linnas koolis. Reejäljed ja mahapudenenuid heinad näitasid, et vaenlastejõugud olid temalt röövinud põgenemiseks hobuse. Kuigi oldi juba harjunud rahulike elanike tapmisega, see ometi äratas võõrastust ja seda ei mõistetud seletada muuga, kui et mees oli arvatavasti avaldanud vastupanu või katsunud põgeneda ühes hobusega, sest hobusemehe tapmine tundus igale terveltmõttelejale sama metsik kui otstarbetugi.

KAITSELIIDU ELV

Kaitseliidu 1932. a. laskemeister- ja lahinglaskmisvõistlused.

Osavõtjaid 312 laskurit. Head tulemused kõrgemais klassides. Parim malev laskmises Tallinna, järgmised Järva- ja Sakalamaa.

Päevad 19.—21. aug. k. a. olid kaitseliidu laskureile suupäevadeks. Siis katsusid parimad parimaist oma rammu Tallinnas „Mustamäe“ ja „Valdeki“ laske- radadel.

On vastuvaidlematu tõsiasi, et laskeosavus kaitseliidus areneb jõudsasti. Seda võib eriliselt alla kriiputada käesoleva aasta kohta.

On ekslik arvamine, et seda põhjustasid vaid uued täpsuspüssid ja hea täpsuslaskemoot, mida laskurid ise endale laevad. Tõsi küll, paremad püssid ja laske- moot tunduvalt soodustasid lasketaseme tõusu, kuid suuremat osa mängis siin ikkagi meeste eneste arene- mine.

Seda tõendavad piltlikult esilaskurite, I ja II klassi laskurite tulemused. Need mehed kõik lasksid harilike sõjaväepüssidega ja laskemootnaga (eelmsil aastail olid ka täpsuspüssid lubatud), kuid nende tulemused ületavad hoolimata sellest eelmiste aastate omad. See tõendab veel kord, et ka mehed on arenenud.

Malevate pealike ja instruktorite võistlused.

Laskurite suupäevad avatakse kaitseliidu palga- lise kaadri võistlusega. Reedel, 19. augustil kell 08.00 asuvad tulelinile oma laskosavust sõjaväepüssidest demonstreerima malevate pealikud ja instruktorid.

Lastakse esilaskurite meistervõistluste tingimuste kohaselt: 300 m distantsilt 20 lasku lamades käelt. Esimesele kohale pressib Narva maleva vanem instruktor ltn. N. Kütt 186 silmaga, mis on täiesti hea tule- mus. Temale järgneb vanameister ltn. H. Silber ja Jär- va maleva instruktor kapten E. Reitkam 177 silmaga.

Kuid üldpilt ei ole enam nii rõõmustav. Täiesti ra- huldavaid tulemusi saavutavad ainult 11 meest, kuna alla „ettenähtud normi“ — 150 silma, lasevad tervelt 30 meest. „Viimse mohikaanlasena“ sammub sabas Tar- tumaa instruktor kapten G. Hango oma 8 silmaga (I seerias üks 5-silmaline ja II seerias 3-silmaline).

Väikekaliibrilisest püssist lasevad ainult 15 meest: 50 m kauguselt kolmest asendist à 10 lasku.

Esikohtadele tulevad samad mehed, kes võitsid sõ- javäepüssidest laskmises, kuid ainult teissuguses järje- korras:

1) ltn. H. Silber — 259 silma, 2) kpt. E. Reitkam — 257 silma ja 3) ltn. N. Kütt — 242 silma.

Eriti pinev on püstolivõistlus. Siin sooritatakse duellilaskmist 30 m kauguselt 30 lasuga 3 sekundiks ilmuva püstkuju pihta. Osavõtjaid 42 meest.

Siin valitsevad täite peremeestena Tartu mehed: 1) major Karl Soo — Tartumaa mal., 27 tabamust, 227 silma, 2) kapten Joh. Kase — Tartu mal., 27 tabamust, 219 silma, 3) ltn. Adalbert Klaussen, Tartumaa mal., 25 tabamust, 215 silma.

Esikütid.

Esikütid lasevad oma võistlusel kahes osas. Esi- mene osa sooritatakse Mustamäe tiirul 600 m kaugu- selt kümneringilise märgi pihta lamades 20 lasku.

Teine osa Valdekis püstkuju pihta 600 m kaugu- selt 10 lasku. Kujule on kleebitud 10-ringiline püstoli duellimärkleht.

Esimese osa saavutused on suurepärased: 1) J. Kärner, Sakalamaa mal., 189 silma, 2) V. Päären, Järva mal., 185 silma, 3) A. Järvekülg, Sakalamaa — 185 silma, 4) B. Tramborg, Tallinna mal. — 182 silma.

Ei vea J. Trummil, kes laseb viimses vahetuses ränga vihasaju all, kuid kes siiski pressib välja meisternormi — 173 silma.

Teises osas tuleb esimeseks J. Trumm 57 silmaga. Temale järgnevad viljandlane J. Kärner 50 silmaga ja järvalane V. Päären 49 silmaga.

Esiküttide üldparemuse järjekord kujuneb:

1) J. Kärner, Sakalamaa — 239 silma, 2) V. Päären, Järva — 234 silma, 3) J. Trumm, Tallinna — 230 silma.

Esimene osa annab keskmiselt mehe kohta 170 silma. Kui maha arvata tartlane Ardon, kes saavutab teistest 3 korda nõrgema tagajärje — 69 silma — oleks meeskonna keskmine 20 lasuga 600 m kauguselt küm- neringilise märklaua pihta laskmisel 178 silma või 89%. See tõendab, et meie esikütid vääri- vad oma nime.

I. klassi kütid.

Need mehed lasevad I osas 400 m kauguselt sama distantsi kümneringilise märklaua pihta lamades asendist 20 lasku ja II osa 400 m kaugusel ülesseatud võokuju pihta 10 lasku.

Kümneringilise märgi pihta tulistamisel saavutatakse ka oma tiptulemusi:

1) A. Torim, Sakalamaa — 188 silma või 94%!!!
2) H. Loigo, Sakalamaa — 183 silma või 91,5%! 3) A. Taagen, Petseri — 178 silma või 89% ja 4) E. Reitkam, Järva — 178 silma või 89%.

Pooled meestest saavutavad 80% ja enam tabamusi. Nõrgemaiks osutuvad sel alal Narva, Lääne ja Võru malevad.

II kütide klass.

Ilusat pinevat võistlust näitavad II klassi kütid, kes lasevad 300 m kauguselt kolmest asendist (lamades, püsti ja põlvelt) à 10 lasku. Võistlevad 30 meest. Nendest saavutavad 200 ja enam silmi täpselt pooled meestest, kuna teine pool peab leppima vähema silmade arvuga.

Ilus on esikohale tulija järvalase A. Liiveri tulemus — 249 silma. Seejuures ta laseb: lamades 79, püsti — 87 ja põlvelt 83 silma. Kui see mees suudab pidada oma püstiasendit ka vabapüsigiga ja lamades asendile pressib juure 10%, siis on tõenäoline, et tulevane maailmameister on Järvamaalt.

Rahuldavaid tulemusi annavad veel: lauralane H. Karlson — 233 silma, ja narvalane V. Pere — 217 silma.

Ühtlased on Sakalamaa maleva (201, 202 ja 208) ja Valga maleva (216, 204 ja 201) gruppide saavutused. Viimasena jälgib teisi Tartumaa maleva grupp, kus igäihel oma pool kuni kolmveerand sada tuleb juure võtta.

Esilaskurid.

Esilaskurid lasevad 300 m kauguselt lamades käelt 20 lasku. Kui nad on seni kasutanud täpsuspüsse, siis alates käesolevast aastast nad võivad lasta ainult muutmata sõjaväepüssidega.

Parimate meeste tagajärjed ei lange ka vaatamata sellele asjaolule. Järva maleva vanem instruktor ltn. P. Onno lööb välja oma 165 silma, narvalane A. Tamme 163 silma, pärnulanane A. Vaha ja tallinlane A. Teder kordab sama ja oma maleva meistervõistluse tulemust.

Kui kõigil malevail tulemused on enam-vähem rahuldavad ja ühtlased, siis Sakalamaa maleva esilaskurid viivad oma maleva sel alal viimsele kohale, kuid see ei keela üldise lasketubliduse poolest maleval tulla kolmandale kohale.

I laskurite klass.

See klass on meil valulapseks olnud elupäevad. Seda ka põhjendatult: võrdlemisi noored laskurid tõusevad esmakordselt „maast lahti“, et ka põlvelt ja püsti katsuda oma rammu võrdlemisi kerge hariliku sõja-

Meistrid ja parimad laskurid

väepüssiga. 100 ja enam silmi saavutab ainult 15% võistlejaist.

Tublisti esineb ainult Tallinna maleva grupp uue meistri G. Russmani (109 s.) ja vanameistri M. Saksi näol (107 s.).

Kannarõhujaks osutub seekord Tartu grupp, kes ei saavuta isegi üht kolmandikku võimalikust silmade summast.

II laskurite klass.

Paremad on tulemused II laskurite klassis, kus lastakse samuti 200 m kauguselt, kuid lamades käelt 15 lasku. Relvaks on harilik sõjaväepüss.

Esikohale tulija, tallinlane Kütt, Alfred, saavutab oma 130 silma, mis on 86,6% ja algaja laskuri tarvis täiesti hea tulemus. Teisele kohale tulija pärnulanane Altmär, Kristjan, 120 silmaga (80%) ei tee oma malevale häbi.

Siiski, alla 100 silma mehi on ka küllalt — umbes 30%. Üldse on I ja II klassi laskurid veel kaugel oma ala tippsaavutusist.

Ilusa grupi andis Tartumaa malev: Naber, H., — 110 s., Peterson, Ed., 112 s. ja Mattiesen, Rud., 110 s.

Püstolilaskurid.

Püstol on ala, millel kaitseliitlased on näidanud otse suurepäraseid tulemusi. Meie põhirelv, 9 mm brauning, ei ole mingisugune punktilaskmise täpsusrelv, kuid hoolimata sellest pressitakse tollest relvast välja viimsed silmad. 15 lasuga 25 m kauguselt 130 ja enam lasu väljalöömine ei ole haruldane asi.

40-st võistlejast laseb välja üle 120 silma tervelt 22 meest. Üle 130 silma küünib 5 mehel.

Tallinlane Sihv saavutab 136 silma, temale järgneb järvalane E. Rull 133 silmaga. Mõlemad lasevad parabellumiga.

Parim saavutus 9 mm brauninguga on narvalasel A. Tamme — 126 puhast silma ja arvestatud tulemus 132 silma.

Väikekaliibriline püss.

See on meie laskesportlaste lemmikala. Relvad ja laskemoon tuleb laskureil oma kulul muretseda, kuid

see ei takista põrmugi tolle noobli ja suursuguse ala levimist.

Tulejoonele asub 39 võistlejat.

Esirinnas sammuvad tuntud vanameistrid: J. Trumm (Tallinna) — 271 s.; J. Pürn (Järva) 267 s., A. Liiver (Järva) 265 s., E. Kull (Järva) 263 s. ja F. Gern (Tartu) 262 s. Millegipärast ei vea meie mitmekordsel meistril R. Passupil, kes saavutas 260 s., kuna käesoleva aasta maleva meistervõistlustel ta löi välja 270 silma. Ka püsib kaitseliidu rekord seni veel R. Passupi nimel — 272 silma.

Lahinglaskmise võistlus.

Lahinglaskmise võistlus toimub Valdeki laskeplatsi sektoril nr. 4 pühapäeva, 21. augusti, hommikul. Iga malev astub tulle 5-mehelise grupiga, välja arvatud Saaremaa, kust esineb ainult kaks meest.

Igal mehel on 15 lasuga 3 minuti jooksul tulistada kolm lahingkuju: 125 m kaugusel kukkuv peakuju, 300 m kaugusel ilmuv rinnakuju (ilmneb laskmise lõpul 1 minutiks) ja 600 m kaugusel paigalseisev vöökuju.

Osavamaiks laskureiks osutuvad siin saarlased, kes 5-st esikohast omavad 2 kohta: 1. koht Ed. Sepp — 65 p., ja III koht — J a a n T a m m — 45 punkti.

Parimaks malevaks lahinglaskmises osutub Tallinna malev, kes oma viiega saavutab 165 punkti (H. Silber — 35 p., B. Tramberg — 50 p., V. Sallart, — 20 p., H. Kartau — 40 p. ja J. Treufeldt — 20 p.).

1932. aasta meistrid.

1932. aasta meistreiks ja meistergruppideks tulevad.

Esiküttide klassis: meistriks J. Kärner — Sakalamaa — 239 p., meistergrupiks — Järva — 665 p. (Päären, Rull, Pürn).

I küttide klassis: meister — A. Torim — Sakalamaa — 278 p.; meistergrupp — Sakalamaa — 813 p. (Torim, Loigo, Reiman).

II küttide klassis: meister — A. Liiver — Järva — 249 s.; meistergrupp — Järva — 650 silma (Liiver, Preisberg, Tuiman).

Esilaskurite klassis: meister — P. Onno — Järva — 165 s.; meistergrupp — Tartu — 456 s. (Reise, Virro, Tirna).

I laskurite klassis: meister — G. Russmann — Tallinna (109 s.); meistergrupp: Tallinna 295 s. (Russmann, Saks ja Ende).

II laskurite klassis: meister — A. Kütt — Tallinna — 130 s.; meistergrupp — Tallinna 335 s. (Känd, Vene ja Kütt).

Püstolilaskmises: meister — E. Sihv — Tallinna — 136 s.; meistergrupp — Tallinna — 387 s. (Schütz, Sihv ja Pertens).

Väikekaliibrilise püssi laskmises: meister — J. Trumm — Tallinna — 271 s.; meistergrupp — Järva — 795 s. (Liiver, Rull, Pürn).

Lahinglaskmises: Üksikkohad — E. Sepp (Saaremaa) — 65 p., B. Tramberg (Tallinna) — 50 p., J. Tamm (Saaremaa) — 45 s., A. Reise (Tartu) — 45 p., E. Rull (Järva) — 45 p.

Grupid: Tallinna maleva — 165 p., Tartu — 130 p. ja Petseri 95 p.

Üleriiklikud kaitseliidu sõjalise iseloomuga võistlused.

Ühel ajal kaitseliidu laskevõistlustega peeti ka üleriiklikke sõjalise iseloomuga võistlusi sõjalises kolmevõistluses, orienteerumisjooksus ja meeskondade vahelises jalgrattasõidus. Võistlustest osavõtjate üldarv individuaalaladel ulatus 75-ni, jalgrattasõidus võistles 5 meeskonda, iga meeskond 6-mehelises koosseisus.

Sõjalist kolmevõistlust

peeti laupäeval, 20. augustil s. a., Mustamäel, Tallinna maleva lasketiirul. Osavõtjaid 41, nende seas mitmed eesti nimekaimad sportlased ja laskurid, nagu Meimer, vennaksed Jürgensid ja teised.

Sõjaline kolmevõistlus koosnes 1000 m. jooksust, laskmisest 200 m. peale ja granaadi kaugusviskest.

Võistleja, olles asetatud lähtekohale, tulejoonel, seljaga märklaudade poole, algas märguande järgi liikumist pöördepunkti suunas, milline lähtekohast asus 500 m kaugusel. Jõudnud pöördepunktini, tuli teed jätkata tagasi, tulnud suunas. Jõudnud tulejoonele, võistleja tulistas 200 m distantsilt lamades käelt märklauda viie lasuga, sulges ja kaitsevinnastas püssiluku ja üles tõustes heitis kaasasoleva „Mills“-granaadiga kaugust. Võistlejate paremust hinnati aja järgi, lugedes hetkest, mil võistleja algas liikumist, kuni granaadi mahakukkumise momendini, kusjuures laske- ja granaadiviske tagajärjed aja peale ümber arvatuna üldajast arvati maha.

Võistluste tulemused:

1. Jürgens, Karl, Tallinna malev, üldaeg 5 m. 22,0 sek., tabamusi 9, 8, 8, 7, 6 = 38 silma, granaat — 47 m; lõpptagajärg 2 m. 41,0 sek.

2. Jürgens, Artur, Tall. malev, üldaeg 5 m. 30,6 sek., tabamusi 9, 8, 8, 7, 7 = 39 silma, granaat — 35,80 m.; lõpptagajärg 2 m. 57,6 sek.

3. Järlik, Bernhard, Võru malev, üldaeg 5 m. 28,5 sek. tabamusi 9, 8, 6, 6, 4 = 33 silma, granaat 41,5 m.; lõpptagajärg 3 m. 7,5 sek.

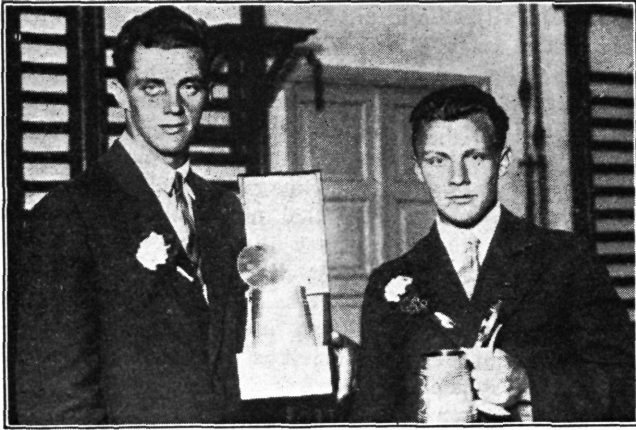
4. Täheste, Rudolf, Tallinna malev, tagajärg 3 m. 11,8 sek.; 5. Sallert, Voldemar, Tallinna malev, tagajärg 3 m. 13,2 sek.; 6. Säck, Johannes, Narva malev, tagajärg 3 m. 19 sek.; 7. Valdner, Otto, Tartu malev, tagajärg 3 m. 19,7 sek.; 8. Jürgenson, A., Tartumaa malev, tagajärg 3 m. 24,8 sek.; 9. Mikheim, Paul, Võru malev, tagajärg 3 m. 27 sek.; 10. Jürgen, Illo, Pärnu malev, tagajärg 3 m. 28,9 sek.

Orienteerumisjooksu

võistlust peeti Kiisal 24 võistleja osavõtul. Võistlejail tuli läbistada 5 kontrollposti, millised olid asetatud mitmekesisele maastikule. Nii mõnigi võistleja, näit. Niinepuu, Harju malevast, ujus kolm korda üle Kiisa jõe, et pääseda ühest kontrollpunktist teise. Võistluse kogu maa pikkus oli 7 km.

Tulemused:

1. Reinde, Evald, Harju malev 1 t. 10 m. 24 sek.
2. Täheste, Rudolf, Tallinna malev 1 t. 12 m. 30 sek.
3. Tui, Johannes, Harju malev 1 t. 14 m. 42,3 sek.
4. Kink, Evald, Tartu malev 1 t. 18 m. 39 sek.
5. Jürgen, Illo, Pärnu malev 1 t. 22 m. 09 sek.
6. Nappus, Osvald, Tallinna malev 1 t. 22 m. 58 sek.

Kolmevõistluse võitjad — vennad JÜRGENSID

7. Mihelson, Aksel, Tartu malev 1 t. 23 m. 12,6 sek.
8. Säck, Johannes, Narva malev 1 t. 23 m. 25 sek.
9. Niinepuu, J., Harju malev 1 t. 24 m. 51,2 sek.
10. Kask, Armand, Järva malev 1 t. 32 m. 32 sek.

Jalgrattasõit ühes orienteerimisega

algas pühapäeval, 21. augustil s. a., Hiiu jaama juurest. Võistlejaid meeskondi oli 5. Võistlustee pikkus oli umbes 18 km. Meeskonnad väljusid 10-m. vaheagade järele, pidid läbistama neli kontrollpunkti nende numbrite järjekorras ja jõudma tagasi Hiiu jaama.

Võistluste tulemused:

I Tartu maleva meeskond — aeg 1 t. 24 m. 19 sek. Koosseis: Neostus, Volker, Kangro, Lõhmus, Tennosaar, Zirna.

II Tallinna maleva meeskond — aeg 1 t. 28 m. 59 sek. Koosseis: Nappus, Ollik, Seiton, Nutt, Jürgens, Rosenfeldt.

III Valga maleva meeskond — aeg 1 t. 50 m. 37 sek. Koosseis: Jõgi, Kauplais, Vernik, Pettai, Veeber, Saar.

Kaitseliidupäeva rändauhinnade kogust olid välja pandud vastavate alade peale rändauhinnad, millised omandasid:

Sõjalises kolmevõistluses — Karl Jürgens kaitseministri rändauhinna. Sõjalises kolmevõistluses Artur Jürgens E. ja J. Aaviku rändauhinna. Jalgrattasõidus ühes orienteerimisega — Tartu maleva meeskond poola kütide liidu rännakvõistluse rändauhinna.

Möödunud võistlusi tuleb lugeda igati kordaläinuks, kui osavõtjate nii ka tulemuste suhtes. Näib, et sõjalise iseloomuga võistlused ikka rohkem ja rohkem koondavad enda ümber järjekindlalt kasvava arvu võistlejaid ja viivad kaitseliidu sportlaskonna lähemale kaitseliidu eesmärkidele ja ülesannetele. Sarnaselt võisteldes kasvavad nendest kogemustega kodukaitsjad.

Aktus.

Üleriiklike kaitseliidu laske- ja sõjalise iseloomuga võistluste lõpu puhul korraldati pühapäeval kell 18.00 aktus Tallinna maleva võimlas. Ruumikas saal oli küllalisi täis kogunenud. Aktuse avas sissejuhatava kõ-

nega kaitseliidu ülema k.-t. kolonel J. Maide. Päevakohase kõne pidas k.-l. vanematekogu esimees kindral Laidoner, kes kriipsutas alla laskeosavuse tähtsust kaitseliidu väljaõppes ja eriti võistluste tähtsust mehe iseloomu ja tahtejõu kasvatamisel. Hr. kindral Laidoneri erilise tähelepanu osaliseks saab naiskodukaitses Tallinna ringkond, kes võistluse toitlustamise alaga eeskujulikult tuleb korda.

Tervitusi kaitseväge poolt toob kaitseministri abi kindral P. Lill, kes kriipsutab alla seda suurt osa, mida kaitseliidul tuleb täita kaitseväest läbi käinud meeste sõjaliste teadmiste ja oskuste alalhoidmisel ja värskendamisel.

Auhindade väljajagamist toimib kindral Laidoner, kuna naiskodukaitses ehib võitjail rinda lilledega. Üksikmeistrid saavad rinda meistermärgid, meistrigruppidele annetakse väärtuslikud rändauhinnad. Viimaseid saavad ka üksikmeistrid esiküttide, esilaskurite ja I kl. laskurite klassides ja püstolimeister.

Viis esimest meest lahinglaskmises saavad individuaalauhinnad — maitsekad karikad kaitseliidu ülevalt.

Kokkuvõtteks.

1932. a. kaitseliidu laskemeister- ja lahinglaskmisvõistlused läksid täiesti korda. Tähtsaimaid tähelepanekuid neist võistlusist oleksid:

1) Lasketubliduselt püsib esirinnas Tallinna malev ja temale järgnevad tihedalt kannul Järva ja Sakalamaa malevad.

2) Provintsimalevad on teinud suuri edusamme.

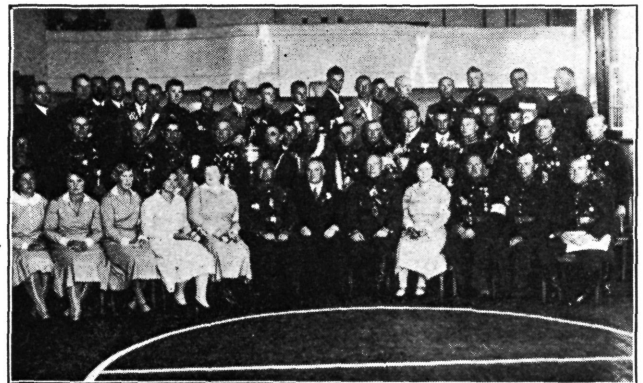
3) Kõik klassid on tugevasti jõudnud edasi, välja arvatud I ja II laskurklassid, kellele tuleb kõvasti harjutada, et tulevikus esineda väärikalt teiste kõrval.

4) Erilist rõhku tuleb panna püstiasendist laskmisele; see asend viib paljudel meestel alla head tulemused lamades ja põlvelt asendeist.

5) Omalaetud padrunid (täiekaliibrilise püssi ja parabellumi omad) on täiesti läbi löönud ja on tunduvalt aidanud kaasa lasketaseme tõusmisele.

Eesti laskurid võivad julge pilguga vaadata tulevikku: kindel tahe ja püsiv töö viivad neid peagi maailma parimate ridadesse.

A. P.

Võistluste külalised, vahekohus, korraldajad ja parimad laskurid

Suured laskevõistlused Paides.

27. ja 28. augustil leidsid Paides aset suured kaitseliidu laskevõistlused. Järva, Sakalamaa ja Pärnu malevate parimad laskurid võistlesid omavahel malevate paremuse peale laskmises.

Võisteldi kolmel alal: sõjaväepüssidest, väikekaliibrilistest püssidest ja püstolitest. Peale selle korraldati veel lahinguisisuline võistlus sõjaväepüssidest laskmises.

Sõjaväepüssi võistlus sooritati laupäeval. Siin esinevad kolme maleva nimekamad laskurid.

Lastakse 300 m. distantsilt 60 lasku kolmest asendist. Ägeda pingutuse peale tuleb esikohale järvalane E. Rull, kes välja lööb 516 silma, mis täpsuspüssi tarvis on täiesti hea saavutus. Temale järgneb sakalamaalane J. Kärner 514 silmaga. Alles kolmandale kohale tuleb Soome-Eesti maavõistlusel Eesti meeskonnas esikohale tulija järvalane A. Liiver 499 silmaga. Ainult 1 silm jääb puudu poolest tonnist.

Üldiselt veab Järva malev, kes 12-st esikohast omab tervelt pooled. Hästi ei käi pärnulaste käsi. Noor H. Laurits saab küll veel kätte 467 silma, kuid vanameister T. Rosenberg peab leppima ainult 449 silmaga.

Pinev on võistlus väikekaliibrilisest püssist laskmises, olgugi, et ilmastik laskmiseks ei ole kuigi soodus. Täiekalibrilise püssi peremees E. Rull võtab ka siin ohjad enda kätte. 30 lasuga kolmest asendist tabada 279 silma on jällegi suursaavutus, mis ületab senise kaitseliidu rekordi. Täpselt kümme silma vähem

Pealik E. RULL

lööb välja viljandlane H. Tederson — 269 s. Kolmandale kohale tuleb jällegi A. Liiver oma 268 silmaga.

Siis tulevad kõige kolme maleva mehed segi. Ilusasti ritta 7—10 kohtadele tulevad pärnulased järjekorras: Matsina, Nigossou, Nõmmik ja Rosenberg.

Eriti toredaid tulemusi annab laskmine püstoleist. Esimene mees algab 131 silmaga ja kaheteistkümnes lõpetab 121 silmaga. Esikohal püsib siin Sakalamaalt N. Rõuk 131 silmaga, temast ühe silma vähem saavutavad E. Rull ja Hüva Viljandimaalt. Edasi järgnevad malevad vahelduvas järjekorras.

Need võistlused olid väga huvitavad ja heaks treeninguks malevaile, kes tulevikus pretendeerivad parima maleva kohale laskmises.

Käesoleval aastal tuli kolme maleva võistlustel esikohale Järva 8322 punktiga, temale järgnes Sakalamaa malev 8106 punktiga, kuna Pärnu pidi leppima ainult kolmanda kohaga ja 7732 punktiga.

Vintpüssi ja väikekaliibrilise püssi võistlused võitis Järva malev, kuna loorberid püstoleist laskmises ja lahinglaskmisel löikab Sakalamaa malev.

Niisugused võistlused on eriti heaks kooliks noortele jõududele, kes veel ei pääse üleriiklikele ja teistele suurvõistlustele ja selle võimaluse on Järva, Sakalamaa ja Pärnu malevad täiel määral ära kasutanud.

R. L.

Kergejõustiku edu Järva malevas.

Rida häid tagajärgi maleva kergejõustiku võistluselt.

13. ja 14. augustil peeti Paides Järva maleva võistlusi, mis oma rohke osavõtjate arvu poolest oli esimene omataolistest. Võistlustest võttis osa 45 malevalase ümber ja võistlusel saavutati tagajärgi, mis aina kinnitavad küllaldaselt kergejõustiku edust Järva malevas ja selle kõrgest tasemest. Väljapaistvaimaid sportlasi olid: Harald Kobbini, Tapa malevkonnast, Herman Viirman ja Karl Tenso, Türi malevkonnast, ja Konstantin Lugus ja Herman Madisson, Paide malevkonnast.

Sportlased ilmusid 14. augustil rongkäiguga „Rahvamaja“ eest läbi linna staadionile, kus võistlused avas maleva pealik major Preisberg. Võistluste korraldus oli hea ja esimestele kohtadele tulijaile anti auhindu.

Tehnilised tulemused: 100 m jooks 1. H. Viirman, Türi m., 11,8 s., 2. A. Kuulmata, Tapa m., 12,0, 3. O. Biiber, Tapa m.; 200 m. jooks: 1. H. Viirman 24,9, 2. A. Kuulmatu 25,0,3. Karl Krausberg, Koeru m.; 1500 m. jooks: 1. Konst. Lugus, kv., konkurentsilt jooksis maa ära 4,31,8, 2. J. Nõmmov, Türi m. 4,35,5, 3. H. Sonn J.-Jaani m.; 3000 m jooks: 1. K. Lugus 9,51,9, 2. Sonn 10,05, 3. A. Kask, Tapa; kaugushüpe: 1. H. Kobbini, Tapa 6,32, 2. Nõmmov 5,98, 3. K. Tenso, Türi 5,91; kõrgushüpe: 1. K. Tenso 1,60, 2. A. Kuulmatu 1,60, 3. H. Kobbini; teivashüpe: H. Kobbini, 3,20, 2. H. Viirman 2,80, 3. Heinrich Reitsak, Tapa m. 2,80; kuul: 1. H. Madisson, Paide m., 11,89, 2. R. Rosenberg, Tapa 11,34, 3. K. Tenso 11,19; ketas: 1. H. Kobbini 34,40,2. H. Madisson 37,93, 3. H. Reitsak 33,95; oda: 1. H. Kob-

bin, 50,15, 2. H. Reitsak 49,00, 3. H. Kaasik, Türi 38,08; granaat: 1. H. Kobbin 67,67, 2. H. Kaasik 64,55, 3. H. Reitsak 63,40.

Sõjalise iseloomuga kolmevõistluses tuli esimesele kohale A. Koch, ajaga 3 m. 25,5 s., 2. Jüri Muru, aeg 3 m. 33,7 m., 3. A. Kask 4 m. 20 sek.; 25 km rattasõidus: 1. J. Suurik 47, 15 m., 2. A. Koch 48,15 m., 3. A. Laasimer 50,08 sek.; orienteerimisjooksus 1. A. Ambach 47,11,4 m., 2. R. Rosenbaum 1 t. 19 m. ja 19 sek., 3. Ed. Sammel 1 t. 25 m. 16 sek.

Jalgrattasõidus orienteerumisega 1. Vold. Aulik 60, 58 m., 2. A. Ambach 66,41 m., 3. O. Leberecht 73,06 m.

4×100 m. teatejooksu võitis Türi meeskond ajaga 49,0 sek., 2. kohale tuli Tapa meeskond ajaga 49,1 sek. 3. Koeru meeskond.

«Noorkotka käsiraamatu» uus anne ilmunud.

Noorte Kotkaste peastaabi väljaandel ilmuva „Noorkotka Käsiraamatu“ järgmise andena on ilmunud raamatu viies anne — „Katsed“. Nagu ande pealkirjast järeldub, käsitletakse selles teoses noorte kotkaste katseid ja tuuakse materjaale nendele valmistumiseks. Seega kujuneb kolmandana ilmunud käsiraamat poiste eneste raamatuks teistest ilmunud andeist suuremal määral. Kuid mitte üksi katseiks vajaliste teadmiste käsitletu ei sisaldu raamatus, vaid ka metoodiline külg leiab käsitlemist, kuna juhtidele — autori poolt määratud juhtidele poiste hulgast, s. t. salgapealikuile — on toodud hulk väärtuslikke näpunäiteid selleks, kuidas poisse on otsustavalt valmistada katsete vastu. Neid näpunäiteid tuleb pidada väärtuslikeks eriti seetõttu, et meie raamatuturg ei paku seni ühtki teost, mis võimaldaks laialdasele noortejuhtide kogule leida teadmisi neis tähtsais küsimusis. Võiks ütelda, et käsiraamatu see osa vähemalt ajutiseks asendab välismaade samaeesmärgiliste noorte organisatsioonide juhtide poolt käsitletava lord Baden-Powelli kirjutatud „Skaudijuhhi käsiraamatu“. Käsiraamatu suurem osa on pühendatud materjaalide käsitlemisile, milliseid vajavad noored haukad ja noored kotkad oma katseile valmistumiseks. Siin tuuakse kat-

sete nõuete kohaselt ülevaade sellest, mida on vaja teada ja kui suures ulatuses. Ühtlasi selle kohta, mida sisuliselt ruumi kitsuse tõttu ei ole käsiraamatu veergudele suudetud täies ulatuses paigutada — antakse juhatused, kust leida materjaale käsitamiseks.

Käsiraamatu koostajaks on noortemagister Karl Liping, kes kõik noore enda ja noortejuhi mured on läbi elanud, töötades skautide ja hiljem noorte kotkaste ridades ja käies läbi kõik organisatsiooni astmed. Seega on raamatus antud näpunäited eluliselt järele katsetatud ja seda väärtuslikumad. Oma tähelepanekud ja teadmised on autor võtnud 172 leheküljele ja varustanud hulga kaunistavate ja selgitavate joonistustega. Noorte Kotkaste peastaabi kirjastusel ilmununa on määratud käsiraamatu selle ande hinnaks Kr. 1.10 ja köites Kr. 1.60, kuna Noorte Kotkaste liikmeile võimaldatakse raamatu ost staapide kaudu Kr. 0.85, köites Kr. 1.25 eest.

Teadupärast on „Noorkotka Käsiraamatust“ seni ilmunud I anne alapealkirjaga „Alati valmis“, käsitletakse organisatsiooni põhimõttelist külge ja noorte kohustusi ligimese, oma vanemate ja juhtide ja isamaa vastu, ja III anne — „Laager“, milline käsitleb kõike vajalist laagrielust ja matkamisel. Kuuldavasti on viimane anne leidnud sooja poolehoidu noorteperes nende praktiliste näpunäidete ja juhtnööride tõttu, mida laagri korraldamisel on nii hädapärast vaja, kuna aga koolid meeleldi kasutavad raamatus toodud matkakavade ja andmeid oma kevadiste ekskursioonide organiseerimisel ja kavade koostamisel.

Käsiraamatu kolm ilmunud annet moodustavad kokku 560-leheküljelise kogu; kavatsatud on veel kaks annet, umbes 300 lehekülge, nii et selle teosega noorte kasvatamine noorte kotkaste eesmärkide kohaselt võiks olla üsna tunduvalt kergendatud, mida juba ligi tuhandeleheküljelise kirjakava ise tõendab. Peale selle raamatu vajaksid noored veel mängude kogu vastavalt oma programmile ja erialade katseid käsitlevat raamatut, mille väljaandmist aga esialgu veel ei ole suudetud hakata teostama. Kuna käsiraamatud leiavad kasutamist ka teiste noorteorganisatsioonide poolt, siis loodetavasti tulevikus võiakse asuda ka nende raamatute koostamisele ja kirjastamisele.

Toimetusele saadetud Kirjandus

Eesti rahva ajalugu. J. Libe, A. Oinas, H. Sepp, J. Vasar. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1932. a. I vihk. 112 lhk. Hind Kr. 1.50.

Tutvudes käesoleva vihuga, mis moodustab alguse suurele, 1600-leheküljelisele, teosele — saab lugeja alles õieti teadlikuks tühikust, mis valitsenud seni meie ajalookirjanduses. Meil on puudunud vähegi ulatuslikum üldkäsitlus meie rahva nii vaheldusrikkast minevikust. „Eesti rahva ajalugu“ tahab selle tühiku täita, ja et ta seda suudab, see ilmneb esimesest vihust, milles laiem lugejaskond tohiks leida palju huvitavat materjaali, millega seni on võinud tutvuda vaid eriteadlased. Materjaali käsitlemine ei ole ainult elav ja hoogus, vaid mitmes küsimuses ka hoopis uudseid seisukohti väljendav, nii et teos pakub huvi ka spetsialistidele. Nagu eessõnast nähtub, ongi teose koostamisel katsutud teadlikult ühendada teadusliku ja populaarteadusliku käsitlusviisi paremusi.

Esimene vihk algab eestlaste ürgkodu küsimusega ja jälgib siis meie varajasemat minevikku kuni muistse iseseisvuse aja lõpul rahva sisemise olukorra kirjeldamiseni. Teost iseloomustab vahest ehk kõige paremini asjaolu, et esimeses vihus ei ole veel jõutud sakslaste tulekunigi — niivõrd on avardatud meie ajaloolise mineviku piire. Eriti on esile tõstetud ka eesti vanema ajaloo kuulsusrikkaim periood — eestlaste vikingisõitude ajastu Läänemerele.

Välimuselt ei jäta vihk üldse enam midagi soovida. Nii heale paberile trükitud ja nii rohkesti tehniliselt hästi õnnestunud illustatsioonidega varustatud teoseid ilmub meil harva.

Vilsandi linnuriik. Alma Thom. K.-ü. „Loodus“, Tartu 1932. Hind Kr. 1,45. 72 lhk.

Sooja loodusearmastust hoovab käesolevast raamatukesest, mis on pühendatud Vilsandi omapärasele linnuriigile.

Alma Thomi lihtsad, kuid armastusküllased kirjeldused oma lemmikute — Vilsandi lindude — elust peaksid küll elustama lugejais neid parimaid tundeid ja mõtteid, mis tehnilise kultuuri mõjul suurel määral on mandunud, kahjuks inimese vaimsele olemusele. Veelgi rohkem: arvame, et Thomide ilus eeskuju linnukaitses äratab erksamas lugejas ka tahet tegelikult loodusekaitseks, mille teostamiseks leidub võimalusi igal pool (näit. hoolitsemine metsloomade eest talvel, lindudele pesitusvõimaluste soetamine, loobumine

mõttetust küttimisest, looduseilu säästmise jne.). Eriti vastuvõtlik aatelitele algatustele on noorte hing, kuhu peakski kodus ja koolis aegsasti istutatama loodusearmastuse idusid, mis kasvades mõjustavad õilistavalt kogu inimese vaimset olemust.

Sissejuhatus politikasse I. Poliitiliste aadete ja vormide areng Vana-Kreeka linnriigist nüüdisajani. Elav Teadus nr. 8. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

Poliitiliste põhimõtete, õpetuste ja organiseerimise vaatlust peab algama juba Vana-Greekast, kuna palju on juba seal kujunenud ja pärast ainult muutub ja areneb edasi. Teos jälgib poliitiliste vaadete kujunemist sealt peale kuni nüüdisaja kommunismi ja fašismini valgustades just põhijooni. Edaspidi käsitleb see-ria üksikasjalisemalt nüüdisaega.

Eesti avalikud tegelased. Eluloolisi andmeid. Toim. R. Kleis. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. 424 suurt lk., hind 9 kr. 50 s.

Mitmesugustes olukordades ja mitmesugustel põhjustel on tarvis teada täpseid andmeid mõnest tegelasest. Selline raamat puudus seni. Käesolev teos toob 1842 tegelase elulood maalt ja linnast ja igasugustelt tegevusaladelt. Niisiis on siin koondatud riigi ja rahva juhtivad isikud. Elulood ise ei ole pikad, vaid toovad liigsete ilustavate sõnadeta tegelase lühikese elukäigu ja märgivad ära tähtsaimad momendid ta tegevuses. Suuremat osa elulugudest on kontrollitud isikud ise, nii et andmed on täiesti usaldatavad.

J. London: **Kui loodus kutsub.** Lugu ühest koerast. Tõlkinud L. Rebane. Illustreerinud H. Valtmann. 148 lhk. Hind 2 krooni. Noor-Eesti kirjastus, Tartus.

„Kui loodus kutsub“ koer-kangelane Buck satub oma päikesepaistelise ja rahulikust kodust külma põhja, kus ta viletsais tingimuses ja karmis ümbruses peab veoloomana tegema rasket ja seni harjumatu tööd. Tsivilisatsiooni südamest langeb ta tagasi peagu ürgloodusesse, kus maksab ainult jõud ja julgus, kus suudavad elada ainult tugevad ja hoolimatud. Lõppeks lahku ta inimeste seltsist ja jääb seesmiste kutse sunnil oma metsikute vendade, huntide, juure.

Sel on lugu ümbruse mõjust ja ürgsete vaistude ärkamisest, jutustatud Jack Londoni lihtsal ja voalaval lausel.